

Francoska-nemška

gospodarska zveza

Najbolj pozorno je svetovna javnost iz londonske konference beležila objavo francoskega načrta o spojitvi francoske in zapadnonemške industrije. Po vsej napetosti, ki je narasla okoli posarskega vprašanja med Francijo in Nemčijo s tako dosledno trmo na obeh straneh, se je svet temu res začudil.

Kot izgleda je Francija, ki danes ne igra več vloge prve velesile, s tem na mah zgrabila iniciativo in zna s tem močno okrepiti svoj položaj. Nemčija je po svojem kanclerju Adenauerju izrazila svoje zadovoljstvo in Italija je istako najpriserčneje pozdravila ta korak. Iz Holandske in delno iz Belgije se slišijo glasovi, da bi tudi ti deželi pristopili zvezi. Sicer pa je v Belgiji, ki se ji je posrečilo po tej vojni spravi svojo industrijo res na višek, proti temu predlogu močna opozicija. Predvsem pa angleški gospodarski krogi gledajo v uresničitvi takega načrta nevarnost za svoje lastno gospodarstvo, ki mu bo naenkrat stal nasproti po obsegu in svojih možnostih mogočnejši tekmeč na svetovnih tržiščih. Vsekakor pa so spričo nujnosti položaja, v katerem se trenutno nahaja Atlantska zveza, končno soudeležene dežele le odobrile ta načrt.

V čem obstoja torej njegov veliki pomen? Preko vseh težav, ki brezdvomno obstojajo, — saj različne privatnike, ki so lastniki raznih podjetij, ni lahko zediniti, v drugo pa je nemška industrija delala ceneje kot francoska itd., — ima novi načrt velike prednosti. Francija in Nemčija se izpopolnjujeta v težki industriji predvsem v surovinah. Lotrinško železo in nemški premog sta lahko temelj mogočnemu gospodarskemu prvčvitu in upamo, da se bodo s tem zboljšale življenjske prilike prizadetega ljudstva. Francija rabi delovno silo, Nemčija pa ima na razpolago dosti izvežbanih delavcev. Z ustanovitvijo mogočne gospodarske podlage bo rastel pomen obeh dežel, da po gotovem času ne bosta več potrebovali ameriške pomoči. Skupna gospodarska korist bo preprečila vsako novo vojno med obema državama. S tem bi se, kar leži predvsem v interesu Atlantskih načrtov, postavil v zapadni in srednji Evropi mogočni činitelj miru, ki bi skupno lahko stal na braniku proti Vzhodu.

Zanimivo je, da se nemški socialisti temu načrtu zoperstavljajo, ker se bojijo, da bo nastal velik koncern po ameriškem vzorcu, ki bo preko delavcev in njih parlamentarnih zastopnikov po svoje določal cene in plače. S tem bi seveda bilo preprečeno tudi podržavljenje industrije, ki ga imajo socialisti v svojem programu.

Iz vidika tega pakta gledano ima vse to še drug pomen. Franciji in Nemčiji ter drugim zapadnoevropskim državam pripada po obrambnem načrtu atlantskega pakta vpostavitve suhozemske armade. Za njene rezervne kadre (in to velja predvsem za Nemčijo) je treba najti zaposlitve na licu mesta, ne jih pa izseljevati drugam. Ob enem mora industrija nuditi tej armadi osnovno orožje. Angliji pa je odmerjena pri tem vloga letalskega in pomorskega oporišča.

Pričakovati je, da bo uresničitev Schumanovega načrta res dovedla do boljših gospodarskih prilik. Saj je verjetno, da bo ta načrt zajel tudi Avstrijo, ki bo za industrijo ob Renu predstavljala največjega dobavitelja električne energije. Omenimo pri tem gradnjo ogromnih elektrarn, ki so v tej obliki edinstvene, v Kaprunu, na reki Anizi (Enns), Parthenen in drugod. Iz dale-

Zgodovinski dogodek:

Slovenska opera v Celovcu

V nedeljo 4. in v ponedeljek 5. junija 1950 bo gostovala ljubljanska opera v celovškem gledališču.

Dvoje dejstev nas ob tem svečanem trenutku navdaja s posebnim zadovoljstvom.

1. Videli in slišali bomo na celovškem odru igralce in pevce evropskega slovesa. Vsi veliki odri Evrope poznajo Hejbalovo in Gostiča.

2. Slovenska opera v celovškem teatru je za nas Slovence zgodovinski dogodek, katerega ne moremo precenjevati.

Bodočnost Evrope ni in ne more biti v graditvi ali prestavljanju kitajskih zidov. Še je evropski človek dostopen za kulturne vrednote. Te kulturne vrednote pa bodo vršile svoje poslanstvo le, če bodo imeli narodi medsebojno priliko, da jih v resnici tudi spoznajo. Mogoče je Ljubljana Celovcu preblizu, da Celovce ni hotel videti kulturnega ustvarjanja Ljubljane.

Veseli smo se, da je s prihodom ljubljanske opere led prebit. Veselimo se poglobitve gospodarskih, kulturnih kakor tudi športnih stikov, ker vidimo v tem pot k pravemu in zdravemu sosedstvu. Tako sosedstvo pa je jamstvo miru, je jamstvo medsebojnega spoštovanja, je pričetek spoznanja, da živita dva kulturna naroda v najbližjem in najožjem prostoru, v katerem ni mesta za „nadržloveka“, kjer pa je mesta dovolj za dva enakopravna in enakovredna naroda.

Pozdravljamo ljubljansko opero, pozdravljamo predstavništvo slovenske oderske umetnosti.

Vsem rojakom pa svetujemo in priporočamo, da ne zamudijo te edinstvene prilike in se ne plašijo denarnih stroškov, ker bodo doživeli v teh urah zadovoljenje za marsikatero življenjsko razočaranje.

Vsebino opere „Ero z onega sveta“ prinašamo na 4. strani.

Predstave se vršijo: V nedeljo dopoldan ob 11. uri in v ponedeljek zvečer: „Ero z onega sveta“.

V nedeljo zvečer pa: Balet „Ohridska legenda“.

Državna pogodba

Dne 26. maja so se v Londonu zopet sestali štirje zastopniki zunanjih ministrov, da nadaljujejo debato o odložitvi razgovorov. Ruski zastopnik Zarubin je namreč pri zadnjem zasiedanju ponovno naglasil, da Rusija ne pristane na nadaljevanje razgovorov o avstrijski državni pogodbi, predno zapadne velesile ne odgovorijo na rusko spomenico glede Trsta. Ruska spomenica namreč trdi, da so zapadne velesile kršile italijansko mirovno pogodbo v pogledu Svobodnega tržišnega ozemlja. Zapadne sile svojih čet niso iz Trsta odpoklicale, marveč so napravile iz Trsta vojaško oporišče, tako trdi ruska nota. Podobne trditve je iznašal Zarubin tudi v pogledu

zapadne Avstrije.

Ker je te trditve na seji 26. maja Zarubin zopet ponovil, so zastopniki zapadnih sil sklenili, da se sestanejo ponovno 10. julija. Za slučaj pa, da bi Rusija svojega stališča ne spremenila, bodo smatrali to za dokaz, da Rusija zaenkrat na državni pogodbi za Avstrijo ni zainteresirana.

Kakor smo tudi mi že ponovno v našem listu naglasili, je bistven rezultat teh sej le vedno zopet nova odgoditev. Zadeva državne pogodbe je postala izključno orožje v sporu med Zapadom in Vzhodom. Dokler torej traja hladna vojna, se bodo tega orožja posluževali in državne pogodbe ne bo.

Tito - ameriškim časnikarjem

Maršal Tito je govoril ob svojem 58. rojstnem dnevu, dne 25. maja, po telefonu iz Beograda z ameriškimi časnikarji v New Yorku. Njegove izjave so prenašali preko ameriškega radijskega omrežja. To je bil prvi tak razgovor kake znane evropske osebnosti z ameriškimi

kosežnosti teh naprav, ki gredo daleč preko avstrijskih potreb, je razvidno, da ti veliki gospodarski načrti Zapada potrjujejo dejstvo, da sedaj objavljeni Schumanov načrt ni tako presenetljiv, marveč da se je že davno na njem kovalo. Le nasprotstvo in nezaupanje Francozov do Nemcev in angleški strah pred uspešnim gospodarskim tekmečem, so ga zavlekli, dokler ni resna potreba v skupnem obrambnem sklopu spričo preteče nevarnosti komunizma soudeležence prisilila, da pristopijo k uresnitvi.

Kot zna vse to v mirni dobi biti za Evropo koristno, tako leži nad vsem ena senca: Vojaški načrti tako Vzhoda kakor Zapada bodo, če res ne zmaga zdrava človeška pamet in miroljublje, v slučaju vojne uničili vso to z žulji in pridnostjo evropskih ljudi ustvarjeno delo.

mi časnikarji, ki so uredili vse potrebno, da bi dobila svetovna javnost vtis osebnosti in načel evropskega državnika iz njegovega neposrednega razgovora s časnikarji.

Pri svojem telefonskem razgovoru maršal Tito ni izrecno omenil Sovjetske zveze, poudarjal pa je, da bi se veliki narodi ne smeli vmešavati v notranje zadeve malih narodov. To je prvi predpogoj za izboljšanje mednarodnih odnosov in podlaga za razumevanje med narodi.

Drugi predpogoj za izboljšanje mednarodnih odnosov je pomoč današnjim kolonialnim narodom pri njihovem stremljenju za doseg neodvisnosti. Tretji predpogoj pa je, da preneha gospodarska in politična nadvlada onega dela sveta, ki je močnejši, nad onim delom sveta, ki je gospodarsko zaostal.

Vrnitev premoženja

Rok za vloge v zadevi vrnitve premoženja je po predlogu finančnega ministra dr. Margareta podaljšan do 31. decembra 1951.

Robert Schuman o svojem načrtu

Francoski zunanji minister Robert Schuman je v nedeljo zvečer v posebnem govoru pozval vlade vseh zapadnoevropskih držav, naj bi pripomogle do čimprejšnje uresnitve njegovega načrta o združitvi premogovne, železarske in jeklarske industrije Nemčije in Francije.

„Danes morejo biti nasprotniki tega načrta“, je dejal Robert Schuman, „in kateremu načrtu naj bi se pridružile s svojo premožno, železarsko in jeklarsko industrijo vse zapadnoevropske države, samo oni boječi politiki, ki napačno mislijo, da bi mogli urediti gospodarstvo svojih držav v nekaki gospodarsko zaprti in samo na sebe navezani državi.“

Nadalje je v svojem govoru francoski zunanji minister poudaril, da se bodo začeli razgovori o njegovem gospodarskem načrtu, katerega so zlasti odločno pozdravili v Združenih državah, nato pa v Italiji in Belgiji, najkasneje v treh tednih.

Smrtna kazen odpravljena

Avstrijski parlament je 24. maja razpravljaval o predlogu podaljšanja veljavnosti zakona o smrtni kazni. Pravni odsek parlamenta je priporočal tako podaljšanje, v debati pa se je velik del poslancev vseh strank izrekel proti smrtni kazni. Po tajnem glasovanju je predsednik parlamenta objavil, da je vladni predlog propadel, ker je glasovalo samo 64 za in 86 poslancev proti podaljšanju zakona o smrtni kazni. Vladni predlog pa bi moral dobiti dvotretjinsko večino.

Po 30. juniju v Avstriji ne bo več smrtne kazni.

Reber politični svetovalec v Nemčiji

Samuel Reber, ki kot namestnik ameriškega zunanjega ministra zastopa Združene države pri londonskih razgovorih za sklenitev avstrijske mirovne pogodbe, je bil imenovan za političnega svetovalca ameriškega visokega komisarja za Nemčijo Johna J. McCloya. Novo mesto bo nastopil v kratkem.

Zunanje ministrstvo, ki je objavilo Reberjevo imenovanje, je dostavilo, da bo Reber še nadalje zastopal Združene države v svetu namestnikov zunanjih ministrov za sklenitev mirovne pogodbe z Avstrijo. Razgovori namestnikov zunanjih ministrov se vršijo v presledkih že precej mesecev, prišlo pa je do zastoj zaradi odklonitve Sovjetske zveze, da bi razpravljali o členih, o katerih se še niso sporazumeli.

Se o londonski konferenci

Prinašamo še eno vest k londonski konferenci. — List „The Washington News“ piše:

„Če govorimo jasno, se je na konferenci Atlantskega sveta dvanajst držav sporazumelo, da ustanovijo stalni odbor namestnikov s precejšno oblastjo. To pa je prav za prav vse, kar so dosegli na sestanku. Vendar je tudi to že precejšen napredek. Odstranili so precej ovir, ki jih je treba premostiti, preden bo lahko atlantski sporazum postal močan in učinkovit. Tako sta na primer dve hudi vprašanji, ki ju na londonskem sestanku niso rešili: Prvič, kdo bo plačal vse to in koliko? Drugo vprašanje pa je, kdo bo prispeval borbene sile, kakšne vrste in koliko.“

Ko bosta rešeni ti dve vprašanji, bo to pomenilo resničen uspeh sedanjih diplomatskih naporov. Toda tako, kot sedaj stvari stoji, lahko kvečjemu govorimo o začetku. Stalni odbor atlantskega sporazuma, ki bo v Londonu, bo lahko takoj sprejel nekatere težke odločitve, ki jih je treba izvesti.

Politični teden

Vreme o Binkošti je bilo spremenljivo, vendar smo bili z njim kar zadovoljni. Naprej je bilo od sile vroče in soparno. Po navadi se tako vreme konča z nevihto. Predbinkošna soparica pa se je sprevrgla v nekaj blagodejnega dežja, ki mu je brž sledilo lepo sonce in čist zrak.

BINKOŠTI V BERLINU

so se prav tako pričele. Že dalj časa je vladala nad tem težko preizkušenim mestom huda politična napetost in pisalo in govorilo se je, da bo vprav za Binkošti prišlo do nevihte. Oblaki so bili mišljeni v obliki stotisočev mladih Nemcev iz vzhodne cone, ki so imeli manifestirati za mir. Nevihta bi bila pa lahko nastala, če bi ti manifestantje bili preveč bojoviti in povzročili nered in spopade. Zapadne zasedbene sile, Amerika, Anglija in Francija so bile namreč mnenja, da bi v Berlinu le bilo umestno dokazati star latinski pregovor „Če hočeš mir, pripravljaj vojno“ in so radi tega ukrenile na varnostnem polju vse, da bi bil mir zagotovljen. Mladinski manifestantje za berlinski mir, ki so po nekaterih vesteh imeli v ta namen pripravljene tudi pištole, so pa slednjc nazadnje le pustili doma. Mogoče radi tega, ker so jih tudi drugi imeli pripravljene.

Tako je navsezadnje še najbolj prav. Poteklo je torej vse mirno. Komunistična mladina vzhodne Nemčije je korakala, bilo jih je po cenitvah iz zapadnih virov okrog 220.000 (napovedanih je bilo pol milijona). Nosili so transparente, tudi letake so trosili, imeli športne prireditve. Tisti dež, o katerem smo bili priča pa tudi v Celovcu, jih je pa zalotil prav na „Ernst Thälmann“ stadionu v Berlinu, kjer pa so kljub temu zelo glasno morali pritrjevati predsedniku Wilhelmu Piecku, ko jim je pripovedoval o zapadnih „vojnih hujskačih in vojnih dobičkarjih“.

Sicer so bili znaki že nekaj dni pred Binkošti, po katerih je bilo sklepati, da bo poteklo vse v miru. Oblasti iz vzhodne cone so pričele govoriti o lastnih varnostnih ukrepih in razni proglašali na FDJ („Svobodno nemško mladino“) so vzbudili upanje, da se manifestacija ne bo sprevrgla v izgred. Tudi v zapadnih conah so alarmantne trobente postale tišje in zdaj, ko je vse hvala Bogu minilo, iščejo skritih vzrokov, zakaj je tako lepo minilo. Govori se, da so prav zadnje berlinske Binkošti dokaz, da Rusi ne marajo izzvati konfliktov, ki povečujejo nevarnost nove svetovne vojne. Če so tedne prej napovedovali poplavo Berlina in privedali tudi ne malo groženj, je bilo vse to le poizkusni balon. Hoteli so vedeti, v koliko so na zapadu odločeni se upreti. Ti pa so povedali dovolj razločno, kako mislijo. — Iz vsega bi človek rekel, da bodo Rusi sedaj zaigrali na tole mirovno karto: „Poglejte, kako smo miroljubni! Oni hujskači na Zapadu pa so govorili, da bomo izvedli puč!“ (saj nikjer še niso nobenega!)

CLEMENTIS OBŽALUJE

Bil je od februarja 1948 češkoslovaški zunanji minister, pomagal pred dvema letoma pri likvidaciji češkoslovaške demokracije, bil v začetku letošnjega leta odstavljen kot zunanji minister ter je sedaj obdolžen, da je sovražnik delavskega razreda. Te in slične obtožbe je naperil proti njemu sedanji zunanji minister Siroky. Po takih obdolžitvah je v ljudsko-demokratskih državah nava-da, da se obtožence takoj zapre in potem postavi pred ljudsko sodišče. To se ni zgodilo. Clementis je govoril na kongresu slovaške KP in izjavil, da obtožbe proti njemu res odgovarjajo dejstvom. „On je spoznal, da je napačno deloval.“ Siroky je dan kasneje spet izjavil, da Clementiseva izjava ni odkritosrčna.

Težko je reči, ali se bo Clementisu posrečilo se oprati, oziroma najti milost.

SPET DIPLOMATSKI KONFLIKT MED ČSR IN JUGOSLAVIJO

Jugoslovansko poslaništvo v Pragi je izpelo češkoslovaški vladi protestno noto radi aretacije podpredsednika „Podonavske plovbe“ jug. zastopnika Antona Matahlija. Zadnje mesece so se kar vrstili primeri aretacij jugoslovanskih uradnikov poslaništva v Pragi; ali funkcionarjev še obstoječih skupin tr-

govinskih delegacij. Vzrok zadnje aretacije ni naveden, v Jugoslaviji pa so v teku velika protestna zborovanja.

Ker smo že pri našem južnem sosedu, omenimo, da je maršal Tito na „dnevno vojne letalstva“ govoril avijatičarjem, da morajo biti pripravljene braniti neodvisnost Jugoslavije, da pa ne bodo nikdar ogrozili neodvisnosti kake druge države. Po svetovni vojni, da je imela Sovjetska zveza vse simpatije svetovnega proletariata na svoji strani, zdaj pa zaslužuje države, ki jih ima pod svojim vplivom. — Medtem ko Jugoslavija povečuje svoje gospodarske in splošne zveze z Zahodom, pa je češkoslovaška vlada zahtevala, naj ameriško poslaništvo v Pragi zniža število svoje-ga osebja na 12 uslužbencev.

INCIDENT NA BOLGARSKO-GRŠKI MEJI

Iz Grčije se je namenila na mejo komisija opazovalcev Organizacije združenih narodov. Hoteli so stopiti v stik z bolgarskimi oblastmi. Bolgarski omejni organi pa so pričeli streljati ter so ranili poročevalca OZN (Organizacije združenih narodov) podpolkovnika René Guillochona. Generalni tajnik OZN je protestiral pri bolgarski vladi, ki pa je odgovorila, da bolgarske oblasti niso vedele, da se med delegacijo nahaja tudi pooblaščenec OZN. Radi tega ne odgovarjajo za posledice.

TRYGVE LIE JE ZDAJ V AMERIKI

Na povratku iz Moskve je imel v Londonu daljši pogovor z angleškim zuna-

njim ministrom Bevinom, kjer sta razpravljala o mednarodnem nadzorstvu nad novimi vojnimi izumi, Angleška vlada je pripravljena na razgovore, če bo tako pripravljenost pokazala tudi sovjetska vlada. Ob tej priliki je Trygve Lie dal tudi nekaj izjav časnikarjem o svojem obisku v Moskvi. „Nikjer nisem našel zaprtih vrat“, je dejal. „Hladno vojno pa bo najhitreje mogoče končati v okvirju Organizacije združenih narodov. Izmenjava misli bo trajala še dva ali tri mesece in bo torej treba še počakati.“ Preteklo sredo je nato z letalom odpotoval v ZDA, kjer ga je sprejel predsednik Truman, kateremu je razložil svoje načrte, kako končati hladno vojno.

„NOVA RUSKA TAKTIKA“

Bevin pa je v angleškem parlamentu govoril, da morajo vsi svobodoljubni narodi biti pozorni na sovjetske poskuse zanetiti na Daljnem vzhodu in v Evropi državljanske vojne. Omenil je nemške vojne oddelke, ki jih zdaj v vzhodni coni vežbajo in oborožujejo. Dejaj je sicer, da ti ne predstavljajo neposredne nevarnosti za Angleže, da pa je treba ostati zelo previden. Sovjeti z uspehi svoje politike zadnjih mesecev najbrž niso zadovoljni, ter sedaj preizkušajo nove načine.

POLICIJSKA ARMADA V VZHODNI CONI

Tri zapadne sile so vložile pri sovjetski vladi protest, ker je sovjetska okupacijska oblast v vzhodni coni Nemčije

Za svobodni Trst

(PRETRÉS GOSPODARSKIH IN NARODNOSTNIH RAZLOGOV ZA TO REŠITEV)

S tem naslovom in podnaslovom je objavil 7. V. 1950 „The New York Times“ komentar dr. Cirila Žebota, profesorja narodnega gospodarstva na Duquesne vseučilišču v Pittsburghu, Pa. Ker zadeva vprašanje Trsta ti-stveno naš narod, pričujemo slovenski prevod. Pripominjamo, da je to že enajsti članek dr. Žebota o pereh političnih in gospodarskih vprašanjih v „The New York Timesu“, ki je zrcalo mednarodnih stališč in mnenj in čigar nedeljska naklada presega poldrugi milijon in gre med izobraženstvo po Ameriki in po vsem svobodnem svetu. Uredništvo.

Zopet se govori o Trstu. Grof Sforza in Tito sta znova javno načela to vprašanje. „The Times“ je poročal o tem razvoju dne 30. aprila in ga komentiral. Vtis je, kakor da bi bilo vprašanje Trsta italijansko-jugoslovanska zadeva, ki se naj uredi s sporazumom in kompromisom med vladama teh dveh držav.

Rad bi opozoril na nekatera dejstva, ki se ne skladajo s tem stališčem.

Trst ni po svojem nastanku — njegovo današnje prebivalstvo šteje okrog četr milijona — niti italijanski niti jugoslovanski. To veliko pristanišče so zgradili narodi Avstrije, ki žive v naravnem zaledju Trsta, da bi imeli pomorsko izhodišče, ki je potrebno za njihov gospodarski razvoj in trgovino s svetom. Sicer pa je sam pogled na zemljevid pokaže, da spada Trst v zemljepisnem in gospodarskem oziru k svojemu srednje-vzhodno evropskemu zaledju.

Narodnostni oziri

Če govori večina tržaškega prebivalstva italijanski, je pa vsaj ena tretjina Tržčanov slovaškega porekla. Razen tega je mesto občano s pristnim slovenskim ozemljem. So pa še druge narodnostne sestavine, ki so doprinesle svoj delež k razvoju in značilnosti Trsta.

Ker stara Avstrija ni umela preurediti avstrijskega cesarstva v zvezo svobodnih in enakopravnih narodov, je zajel nacionalizem tudi srednje-vzhodno Evropo. Iz versajskih pogodb je nastala vrsta malih narodnih držav. In v tem ozračju razpada in delitve je uspelo Italiji, ki je bila tedaj med zmagovitimi vlesilami, da je bil Trst z večjim kosom slovenskega zaledja prisojen njej.

Leta 1945, po zaključku druge svetovne vojne, je zavzela predvojni položaj Nemčije kot gospodovalne sile v srednje-vzhodni Evropi Sovjetska Rusija. Začela se je nova diplomatska bor-

ba za posest Trsta. Na Primorsko je bila poslana medzavezniška komisija, ki je potegnila tri različne in nemogoče črte za razmejitev tržaškega prostora med Jugoslavijo in Italijo. Končno je prevladalo nekaj pameti in Trst z ozkim pasom okoli mesta je bil vpostavljen kot Svobodno ozemlje.

Ker pa je bil tedaj pretežni del tržaškega zaledja za „železno zaveso“ in je Italija pridobila Gorico z zapadnim obrobjem neposrednega tržaškega zaledja, niso bili pogoji za polno izvršitev te rešitve mnogo obetajoči.

„Danes je položaj tam dokaj drugačen. Ako je pravilna prevladujoča zapadna razlaga spora med Titom in Stalinom kot resnična ločitev, potem sedaj ni sile okoli Trsta, ki bi mogla učinkovito ogroziti ali ovirati obstoj ali delovanje Svobodnega Trsta — razen če se je Rusija odločila pregaziti preostali del Evrope in začeti tretjo svetovno vojno.“

Predlog Moskve

Medtem ko sta izjavila Tito in Sforza italijansko in jugoslovansko uradno „pripravljenost“ za spremenitev sedanjega tržaškega stanja, a se ne moreta zediniti na pogoje, je odgovorila Moskva z izjavo, v smislu katere naj bi ostala nespremenjena medzavezniška odločitev, ki je vzpostavila Svobodno tržaško ozemlje. Jasno je, da take izjave iz Kremlja ne izražajo iskrene želje vrniti Evropi mir, marveč so samo taktične poteze v mrzli vojni. Toda zakaj ne bi Zapad izkoristil takih taktičnih potez?

Če je Tito sedaj resnični sovražnik Kremlja in če bo uresničena njegova pred kratkim izražena namera vpostaviti redne odnose z Avstrijo in drugimi nekomunističnimi sosedami Jugoslavije, potem bo mogel Trst postopoma oživiti svojo gospodarsko vlogo. Z ozirom na bodočnost pa je pomembnost Svobodnega Trsta še večja. Svobodno tržaško ozemlje bo privlačno in obetajoče oporišče svobode, okoli katerega bi se moglo nekoč razviti novo ogrodje svobodne srednje-vzhodne Evrope.

Svobodno tržaško ozemlje bi moglo tako zares postati zametki druge Svice na severo-vzhodnem Jadranu, ki je tako bistveno potrebna za človeško svobodo in gospodarsko blagostanje prostora, na katerem se stekajo in križajo tri rase in kulturne sile celinske Evrope.

mobilizirala in pretirano oborožila številne policijske oddelke, kar nasprotuje določbam Jaltse in Potsdamske pogodbe. V isti noti povdarjajo zapadne sile, da so, nasprotno temu, one izvedle v svojih conah popolno razorožitev. V potankostih še navajajo, da posedujejo zgoraj omenjeni oddelki celo sovjetske oklopneke srednjega tipa T-34.

SVOBODNE VOLITVE V VSEJ NEMČIJI

Komisarji zapadnih sil v Nemčiji so istočasno poslali sovjetskemu vrhovnemu poveljniku Čujkovu pismo, v katerem mu predlagajo, naj bi se sestali in pogovorili, kako bi izvedli v vsej Nemčiji splošne volitve, ki naj bi priklicale v življenje skupno narodno skupščino. Zapadno nemška vlada v Bonnu je pozdravila ta korak in navedla še nekaj predpogojev, za katere smatra, da morajo biti uresničeni, če naj bi res prišlo do takih volitev.

TEDENSKA MODROST

Francoski visoki komisar v Nemčiji, Francois Poncet, je ob priliki razgovora o bodoči evropski zvezi izjavil: „Treba je postaviti na noge novo Evropo. Meje pa naj obstojajo le v toliko, v kolikor je treba prometnih postaj, da si popotnik lahko privoščiči kozarec piva, radi mene tudi „Coca-Cola“ (nova ameriška pijača). Tako je povedal francoz Francoit-Poncet. Misli je pri tem na nemško pivo in ameriško brezalkoholno pijačo, ki nosi še staro indijansko ime „Coca-Cola“ in je tudi zelo okusna. Ni pa povedal, kako bi se dalo ti dve pijači spraviti v sklad z rusko vodko, ki ima tudi mnogo simpatizerjev v obliki evropskih komunističnih strank.

SOVJETSKA ZVEZA PREVZEMA POLJSKE TRGOVSKE LADJE

List poljskih emigrantov, „Dziennik Polski“, ki izhaja v Londonu, poroča, da Sovjetska zveza postopoma prevzema poljske trgovske ladje. Prva poljska trgovska ladja, ki so jo Sovjeti prevzeli, je najboljša poljska trgovska ladja „Sobjeski“. Da ublažijo neprijeten vtis te novice na Poljake, je poljsko poslaništvo v Londonu razširilo govorico, da so Sovjeti kupili to ladjo na dražbi, pri kateri ni bilo nobenega drugega ponudnika. Dejansko pa — piše list, — se je izročitev ladje izvršila na podlagi tajnega dogovora med Moskvo in ministrskim predsednikom Bierutom.

Druga ladja, ki jo je nedavno Poljska izgubila, je trgovska ladja „Jagiello“, ki ima 6.139 ton. Zgradili so jo leta 1938 v neki nemški ladjedelnici. Poljska je dobila ladjo na račun nemških reparacij.

Poljska trgovska mornarica je tako izgubila dve svojih najnovejših ladij, ki imata skupno 20.000 ton.

MESTO SOUTH AMBOY RAZDEJANO

20. maja se je v pristanišču mesta South Amboy zgodila grozna nesreča. Štiri ladje, natovorjene z visoko eksplozivnim razstrelivom v obsegu 600 ton so zletele v zrak. Od 4.000 hiš, ki jih je štelo mesto, je 3.000 popolnoma razdejanih. Ljudstva se je polastila grozna zbeganost in vsi so mislili, da je eksplodirala atomska bomba. Škoda znaša več milijonov dolarjev. Število smrtnih žrtev še ni znano.

**Avstrijska
kakovostna vina
Južnotirolska vina
nudi:**

VINSKE KLETI

L. PELIKAN

Celovec-Klagenfurt, Pfarrhofgasse 6

Telefon 25-62

Sedež: Dunaj V. Siebenbrunneng. 46
Telefon B 27-3-71

SLOVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI IN UMETNOSTI

Dne 11. aprila letošnjega leta je umrl v Ljubljani predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti, dr. France Kidrič, redni profesor na ljubljanskem vseučilišču.

Dne 19. maja je bila prva redna skupščina Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Predsedoval je dr. Božidar Lavrič. Po podanih poročilih članov odbora je skupščina volila novega predsednika. Izvoljen je bil univerzitetni profesor dr. Fran Ramovš, dosedanji glavni tajnik Akademije. Za glavnega tajnika je bil izvoljen profesor dr. Milko Kos.

Dr. Franc Ramovš je bil rojen 14. IX. 1890. leta v Ljubljani. Od 31. avgusta leta 1919, torej več kot trideset let, je že redni profesor ljubljanske univerze. Univerzitetni profesor dr. Ramovš je

znan kot najboljši poznavatelj slovenskega jezikovnega vprašanja. Svoja proučevanja je začel priobčevati v raznih domačih in tujih revijah. Ramovš je znan zlasti po svojih raziskovanih slovenskih narečjih. Življenjsko njegovo delo je „Historična gramatika slovenskega jezika“, ki je izšla do sedaj v dveh delih, preračunana pa je na sedem obsežnih knjig. Izdal je nadalje „Kratko zgodovino slovenskega jezika“, „Dialektološko karto slovenskega jezika“, komentiral je Brižinske spomenike ter spisal celo vrsto razprav in člankov.

Dr. Fran Ramovš je dopisni član londonske School of Slavonic Studies, Jugoslavenske akademije, Srpske akademije, Slovanskega ustava v Pragi i. dr. Na Slovenski akademiji znanosti in umetnosti v Ljubljani vodi dr. Ramovš Institut za kulturo slovenskega jezika.

Slika naše vasi

Tam nekje ob Dravi leži vas, kmečka vas. Domala vsi kočarji, vmes kak obrtnik, le na koncu tam, bolj vzvišeno, stoji ponosna kmetija, v njej pa so poštejni in pridni ljudje.

Gospodaril je stari, pred leti seve, bil je ključar, bil odbornik občine, odbornik posojilnice in kar je rekel ali svetoval, se ni izpolnilo dobesedno le doma v družini, ampak tudi na vasi in v fari. Vsako nedeljo so bili vsi v cerkvi, on, cela družina in vsi posli, to pa dopoldan in popoldan. Da pa bi se godile tedaj kake nedovoljne stvari, si še misliti ni upal nihče, kaj šele skusiti.

Oddal je posestvo sinu, je že dokaj let. Sin je nadaljeval po izročilu očeta in bil je v polnem pomenu besede enako ugleden; povsod naš slovenski zastopnik in v hiši se nič ni spremenilo. Sosedje so se vedno tam zbirali in poslušali enako tudi svete in navodila mladega dovolj izkušenega gospodarja. Pa tudi mladi se je že pred dolgimi leti oženil. Bila je malo dalj doma, ali bila je dobro slovensko dekle; samo so tedaj nekateri rekli, da je zanj premlada. Bila je bolj ali bolje lahkoživa, vendar je gospodar znal uravnati vse delo in nihče ni mogel opaziti kake spremembe. Prišli so otroci, stari oče je umrl. V hiši je bil že pri starem očetu kot pastir človek, ki je ostal kar naprej in je bil poznan samo kot Bošt. Z vsem srcem in dušo je bil privezan na ta dom in ponosen, da je slovenskega rodu. Bil je tedaj že bolj star in nihče mu ni zameril, če se je iz navade kregal čez mlado.

Mati je vzgajala otroke sama, saj je imel mož zunaj v hlevu in na polju dovolj dela.

Prišla je vojna. Fant je moral v vojsko. Dekleta so pomagala doma in le čuda, da tedaj ta gospodar z družino ni bil izseljen. Vsi smo se bali tega. Bil je vasi velika opora. Med vojno so prihajali v to hišo različni ljudje in z vsemi so morali biti priljudni, posebno če so bili kakšni tedanji funkcionarji.

Prihajali so tudi partizani. V tej nevarnosti za hišo in dom je gospodar osivel. Minula je vojna; srečno se je vrnil sin. Na tedanjih razvalinah smo skušali zopet postaviti naš skupni koroški slovenski dom s pomočjo tega uglednega sosedja in s pomočjo mladih.

Začetkoma je izgledalo dobro. Dekleta so prirasla in oglašali so se ženini. Prišel je tudi kak učitelj ali tajnik, ki je ob enem prinašal v hišo tudi vsenemški duh. Kmalu smo morali spoznati, da mož, potrj in zdelan, izgublja moč nad mladimi in da gre ta dom po krivdi mladih za našo slovensko stvar „po Dravi“ in to proti očetovi volji. Godrnjal je čez to seve tudi stari hlapec; tokrat smo spoznali, da je imel tudi svoj čas prav.

Tako se je zgodilo letos pri občinskih volitvah. „Kaj neki bodo naši volili,“ je zdihoval oče. Stari hlapec je pokazal glasovnico slovenskemu zastopniku. „Ti, ne vidim več, ali je dro naša? Mlada mi jo je dala in ne morem ji nič zaupati.“ Bila je nemška! Zamenjal mu jo je in starček je slovensko glasovnico skrbno shranil v notranji žep. „Saj nikdar še nisem volil nemški,“ je dejal, „in tudi sedaj, ko je najbrž zadnjič, ne bom.“ Drugi dan, ko je prišel na volišče s palico, je seve glasovnico že držal v rokah, — bila je zopet — nemška! Ni jih bilo sram, staremu možaku zamenjati na

ZGANJE BREZ TROŠARINE

Na novo so urejena določila o žganjekuhi za lastno porabo. Po teh določilih je dovoljeno, da sme gospodarstvo, ki ne šteje več kot dve osebi, brez plačila trošarine pridobiti 30 litrov žganja letno. Za vsakega nadaljnjega družinskega člana oziroma delavca, ki na posestvu dela, se tam prehranjuje in tam stanuje in je nad 21 let star, je dovoljena brez plačila trošarine še nadaljna količina 6.5 litrov žganja. Skupna količina breztrošarinskega žganja sme biti največ na eno gospodarstvo 56 litrov.

V gorskih krajih je dovoljeno, da uporabljajo gorska gospodarstva za žganjekuho tudi jagodičevje, ki ga naberejo na tujem zemljišču. Vendar pa je ta izjema breztrošarinskega žganja iz jagodičevja, ki je nabrano na tujem zemljišču, veljavna samo za one gorske kmete, ki se pečajo predvsem z živinorejo, pašništvo in gozdarstvom. Bistveno je tudi, da obdelujejo posestvo predvsem s svojimi družinskimi člani, da ima posestvo značaj gorskih kmetij in da ne prištevamo posetva skupini večjih poljedelskih in gozdnih posestev.

CENE PREMOGA

S 1. julijem bodo po poročilu dunajske delavske zbornice povišane cene premoga za 20 do 25%. 1. julija se namreč zviša za nakup premoga določena vrednost dolarja od 14 šil. na 21 šil. Črni premog iz Porurja moramo namreč plačevati v dolarjih. Da ne bo povišanje cene za to važno surovino zadelo samo gotove panoge gospodarstva, druge, ki delajo z domačim rjavim premogom, pa ne, bodo cene za vse vrste premoga enako povišali.

S takim povišanjem pa so prizadeti posredno skoraj vsi industrijski izdelki in tako obstoja nevarnost, da se tudi pri teh povišajo cene. Tu bo najbolj prizadeta železnica.

AVSTRIJSKO KMETIJSTVO

Po podatkih avstrijskega ministrstva za kmetijstvo in gozdarstvo je v Avstriji še 1.300.000 ha zemljišč, ki bi jih zaradi boljše in cenejšega obdelovanja morali komasirati, to je zložiti.

V Avstriji je približno 435.000 kmečkih gospodarstev, ki redijo okrog 2.5 milijona glav velike živine. — Število traktorjev je bilo v Avstriji 1946. leta 7456, koncem leta 1948 pa 11.790. — Število bolezensko zavarovanih delavcev in nameščencev v avstrijskem kmetijstvu je bilo 1937 leta 285.000. To števi-

skrivaj glasovnico, da je starček, ki sicer dobi le brce in zasmeh, bil dober kot „Stimmvieh“.

Govoril sem pred nedavnim z očetom, ki mi je ves potrj dejal: „Moralicnemu propadu sledi narodni in verski odpad in v taki hiši večinoma ni doma več sreče in blagostanja.“ Svet pa spoštuje vedno može korenjake! Saj so se, to vemo vsi, staremu gospodarju odkrivali v mestu in na deželi vsi, ki so ga srečavali.

lo pa je padlo v letu 1949 na 240.600 in v februarju leta 1950 na 218.900. Število v kmetijstvu zaposlenih oseb cenijo na približno 1.5 milijona.

Leta 1951 bo Avstrija — kakor tudi druge države, ki so članice Organizacije združenih narodov — izvedla popis kmetijskih gospodarstev. Pri tem bodo na novo ugotovljeni razni podatki za kmetijska gospodarstva. Zadnji tak popis je bil izveden leta 1939, vsi podatki so danes torej že zelo zastareli in nepopolni.

KMETSKO PREBIVALSTVO ZDRUŽENIH DRŽAV

Okoli 19% vsega prebivalstva Združenih držav, — to je okoli 27.776.000 oseb — prištevajo med kmete. Ta odstotek znači 4% povišek proti letu 1945, povišek, ki se ga smatra kot presežek rojstev nad smrtjo, ker presejajo primeri rojstev v kmetijskih predelih povprečno za 25% dobo leta 1930-39.

Kmetstvo preseljevanje zaznamuje za leto 1948 izselitev enega milijona 300.000 oseb proti priseljenih 1.600.000 oseb; polovico tega gibanja lahko smatramo kot stalni pojav.

SVETOVNA PROIZVODNJA MESA

Ameriški urad za poljedelske odnose je s tujino objavil, da se bo svetovna proizvodnja mesa, ki je bila že leta 1949 izredno visoka, letos verjetno še povečala. Poročilo opira svoje dobre izglede na velike zaloge krme v mnogih delih sveta.

LETINA V ZAHODNI EVROPI

Poljedelski strokovnjaki ECA poročajo iz raznih evropskih držav, da so izgledi za letošnjo letino v zahodnih področjih splošno dobri in boljši kot so bili lani v tem času. Vendar je te izjave upoštevati s potrebno previdnostjo, ker lahko še slabe vremenske prilike spremenijo položaj. Z ozirom posejana površina je lahko večja kot lani, vendar še vedno manjša kot pred vojno. V splošnem dobri pa so izgledi za jaro žito in seno, kakor tudi za pašnike.

MASLO V PRAŠKU

Velika skrb mlekarn je, kako napraviti maslo čim bolj trajno. Zaradi boljše in daljše trajnosti in zaradi omogočenja razpošiljanja presnega masla tudi v vroče kraje in zaradi možnosti uporabe presnega masla na ladjah pri dolgotrajnih potovanjih preko oceanov so spravljali soljeno presno maslo v neprodušne zaboje.

Pred kratkim je prišla s Švedskega vest, da se je po večletnih poizkusih posrečilo mlekarni v Vännersborgu na zapadnem Švedskem proizvajati suho maslo ali maslo v prašku. To maslo ima to veliko prednost, da ne more postati žarko. Ako temu maslenemu prašku dodamo določeno količino vode, dobimo že uporabno maslo. To maslo v prašku je zlasti primerno za daljše prevoze, za vojaška živilska skladišča itd.

Karel Mauser:

Mrtvi rod

IZVIREN ROMAN IZ ZILJSKE DOLINE
27.

„Saj vam ne bom dolgo v napoto, mama.“

„Nikar ne žobari tako neumno, telpa. Bomo že kako. Boga zahvali, da je vse zdravo.“

Vzela je otroka na roke in ga prinesla pokazat.

„Poglej, kakšen bučman je.“

Z mokrimi očmi je zaznamovala otroka s križem.

Mojca je z zaprtimi očmi ležala v postelji. Trudna je bila, toda neizrečeno lahka. Tudi bridkost v srcu je odnehala.

Foltejev je in vendar ni Podlipnikov. Podlipniki ne rasto iz bajtarjev.

Podlipnik bo zrastle iz Pečnikove.

Novica, da se je Foltej oženil, se je nje komaj dotaknila. Že tisto noč, ko je odšla od Kašnika, je vedela, da je v Folteju zmagal Podlipnik. Kljub bolečini, ki ji je jemala pamet, ga ni mogla prekleti. Rad jo je imel, tega ni mogla tajiti. Morda je mislil, da bo močnejši od očeta. Povedal je svoj greh, pa ga je oče zlolil kakor palico.

Zdaj, v tej trudnosti je mislila nanj.

Brez bridkosti, z vdanostjo, ki ji ni vedela imena.

Otrok je vendar tudi njegov. Nihče mu tega ne more vzeti.

Podlipnik je, tak, kakor je želel biti Foltej, da ni bil šibkejši od očeta.

Ko so pri Kočarju krščevali, so vprašali zavoljo imena tudi Mojca.

„Nantej naj bo,“ se je nasmehnila.

„Bolj prav kakor Foltej,“ je Kočarka obrisala oči. „Spomin že tako rad boli. Zakaj bi ga budilo še otrokovo ime?“

Tako so otroka krstili za Nanteja.

Kmalu potlej se je Mojca vzdignila.

Da so pri Kočarju kupovali, je Podlipnikov kmalu zvedel, ker sta Kašnikova dva odšla h krstu. Kašnica se je sama ponudila za kotro. Stara Kašnica je brž raznesla tudi otrokovo ime.

Novica je Folteja zadela globlje kakor je žinjal, čeprav je vsak dan čakal nanjo.

Podlipnikov brst, ki ni Podlipnikov.

Tudi Greta je vedela, da jih je zdaj pri Kočarju več. Skušala se je napraviti mirno, kakor da se nje novica prav nič ne tiče. Vendar je vse po njej vrelo in najrajše bi kar pred Foltejem planila v vek. Saj je vedela, da se bo otrok rodil in da je otrok Foltejev, toda do danes je bila misel kakor mrtva, še nekje silno daleč. Zdaj jo je zadela naravnost v srce.

Otrok je njegov, čeprav nima nobene

pravice do Podlipnikovega imena.

Stari Podlipnik je ujel novico mimgrede na vasi. Ožgala ga je kakor bi ga kdo mahnil s kolom. Kakor da se je sramota Podlipnikov še enkrat odprla in še enkrat zazijala.

„Podlipnikov upor je v otroku, ki je v Hanzeju s pametjo ugasnil. Upor, ki bo nekoč zmagal.“

„Ne, ne,“ trmasto tišči stari Podlipnik misel nazaj. Toda misel se ne vda. Mirna je, kakor iz železa, in se zariva vedno globlje.

In če pri Podlipniku ne bo otrok?

„Če ne bo otrok?“ noro strmi Podlipnik. „Če ne bo otrok?“

„Bodo, bodo!“

Misel se reži kakor norec, kakor Motnikov Hanzej.

In če jih ne bo? Ne bo tedaj Podlipnikov upor močnejši od Podlipnikove samogoltnosti?

Stari Podlipnik ne ve odgovora. Zaprl se je v izbo in z zaprtimi očmi ležal na postelji.

Potlej je konec, je šele pod noč prišel do odgovora.

Pri večerji je bil čudno bled in kar naprej je strmel v Greto. Ko sta Foltej in Greta legla, sta oba čutila, da mislita na eno, na Nanteja.

Foltej se ni premaknil. Mirno je ležal in strmel v temo. Tudi Greta se ni zganila.

Vendar je tema kričala, da sta se oba stresala.

Potlej je pričela Greta globoko sopsiti. Foltej je vedel, da je tik pred vekom.

„Kaj ti je?“ je skoraj siknil.

„Nič!“

V glasu je že imela vek.

„Vedela si, da drugače ne more priti,“ je bruhnilo zdaj iz Folteja.

Pričela je vekati.

Hotel jo je z ostro besedo zavrniti, pa se je premislil.

„Tvoj vek me znova obsoja, Greta. Greh sem samo enkrat naredil.“

„Vem,“ je dahnila. „Nocoj mi je vendar hudo.“

Spet sta molčala.

„Tistikrat je bil upor v meni. Upor proti očetu, ki me je gnal kakor na vavjetih. Danes sem drugačen.“

Nič mu ni odgovorila.

„Oče mi je ukazoval, do kam smem, ukazoval, kje moram orati in sejati, ene same besede mi ni pustil. Zato je prišlo do tistega. Tebe sem vendar imel rad.“

Skušal je govoriti resnico.

„Tudi Mojca si imel rad,“ je hlipnila.

Besede so ga zadele.

„Ne bom tajil. Očetove vajeti so me držale in ob Mojci se mi je zazdelo, da sem se jih sprostil.“

Hotel je še reči, da ga je grabil strah, da bo Podlipnikov rod strhlenel, pa je besede požrl.

IVAN CANKAR:

Tuja učenost

Moja mati je bila kmetiški otrok; rasla in dorasla je tako čisto in nedolžno kakor cvet na polju. Ko se je možila, ni znala ne brati ne pisati. Obojega se je učila šele tedaj, ko smo mi otroci dorasli; bdela je po noči, da bi je nihče ne videl. Pisala je z neokretno roko, črke so bile zelo velike; ali še zdaj se spominjam, da je bila njena slovenščina lepa in čista in da nam je popravljala besede.

Ko smo se naučili brati in pisati, smo začeli s slovensko in nemško slovnico in s težavnimi računi. Mati se je vsega učila z nami. Pretenke in preveč oglete so ji bile nemške črke, nazadnje pa se jih je privadila. Čudno se mi je zdelo, ko sem slišal iz njenih ust prvo nemško besedo, toda preudaril sem takoj: „Mati zna vse, čemu bi nemški ne znala?“

Tako je bilo, dokler smo bili vsi doma; nenadoma pa je seglo med nas kakor silen veter in razkropili smo se na vse strani.

Poleti je bilo, ko sem se vrnil domov; prinesel sem s seboj skladovnico nemških knjig. Trinajst let, mislim, da mi je bilo takrat. Prvo noč sem zaspal ves truden, pa sem se o polnoči vzdramil, ker mi je bila zasvetila luč na trepalnice. V poluspanju in preplašen sem se ozrl po izbi; mati je sedela za mizo, moje knjige je imela pred seboj.

„Mati, saj te stvari niso...!“ sem vzkliknil pa mi je beseda zastala v grlu kakor od sramu.

„Kaj da niso?“ je vprašala mati; njen mladi obraz je bil ves zardel.

„Tuje stvari so, puste... kaj bi ž njimi?“ sem rekel s tišjim glasom. Čutil sem, da sem jo bil užalil, in tudi sem čutil, da vidi ona mojo hinavščino in moj sram.

Držala je knjigo v obeh rokah in je strmela vanjo; zdi se mi, da je bil Goethejev Werther.

„Glej... saj sem se učila nemški... saj razumem, če kdo na cesti govori... ali teh besed ne razumem!“

Saj ni treba, mati, saj ni treba, da bi to razumeli!“ sem ji odgovoril ves prestrašen. „Ni treba tega razumeti!“

Zdaj vem, kar sem takrat le slutil: da je bila moja mati otrok, bel in čist, ko smo bili mi že oskrunjeni otroci.

Počasi je zaprla knjigo, položila jo je k drugim, nato stopila k meni.

„Kaj je v teh knjigah?“ je vprašala.

„Tuja učenost!“ sem odgovoril. Samo jezik je tako odgovoril, v mojem srcu pa je bila velika žalost; že ob tisti uri je bilo v njem tisto koprnenje, ki je zdaj zavedno, silno in grenko: „Da bi bil kot

ti, o mati, cvet na polju; da bi nikoli ne okusil spoznanja!“

„Povej mi, kaj pravi ta tuja učenost?“ je rekla mati.

„Sam ne vem!“ sem odgovarjal vznemirjen in zlovoljen. „Vsakemu pravi drugače, kakor je že uho in pamet! Meni pove kaj lepega, komu drugemu pa kvasi in kvanta!“

Mati se je vsa zgrozila.

„Kje si se naučil teh besed? Ta učenost te jih je naučila!“

Sedla je k vzglavju, da so bila njena lica čisto blizu mojih.

„Ali veš, kaj si snoči zamudil?“

„Ne vem!“

„Gledala sem in sem čakala, nazadnje pa si zaspal. Nič nisi molil snoči, še pokrižal se nisi!“

Molčal sem; v mojih mislih pa se je ljubeznivo in sočutno smejala.

„Mati, mati, otrok ti mladi, nedolžni!“

„Še pokrižal se nisi! Truden si bil, ali ne tako truden, da bi roka ne dosegla čela... Glej, zdaj vem... ko sem se doteknila tiste knjige, sem občutila... zdaj vem, odkod tvoje modre besede in tvoj starobni smeh. Tuja učenost ti je segla v srce, napravila te je mlačnega in lenega...“

Zaspal sem bil, njene besede pa sem slišal vse in sem jih razumel.

Mati je tiho vstala, sklonila se je do moje glave in me pokrižala na čelo, na ustna in na prsi. Skoz presledek narahlo zatisnjenih trepalnic sem natanko videl njen obraz; in tudi sem videl, da so bile njene oči solzne in da so se ji ustna tresla.

„Na Boga ne pozabi! Na Boga ne pozabi nikdar!“

Pokrižala me je vdruživ; tako globoko se je nagnila k meni, da sem čutil na licih toplo sapo njenih ust.

„Pri Bogu ostani!“

Nisem se ganil in nisem odprl oči, zaspal pa nisem dolgo. Lepe pa žalostne so bile moje misli:

„O mati! Tvoja duša je brez madeža, kakor solnce na poletnem polju! O mati, otrok svojih otrok, da bi nikoli ne spoznala te sovražne tuje učenosti! O mati, v učenosti ni ljubezni — ti pa si ljubezen sama, že tvoj smehljaj je paradiz vesel, in sončen.“

Še ko sem zadrževal in so moje sanje že zgenile s perotmi, sem videl napol v sanjah njena bela lica in njene otroške, plahe oči. Ne vem, ali je klečala ob mojem vzglavju, ali kraj peči pod razpelom, ali se mi je vse le sanjalo...

BAJTARICA ANA

(Odlomek iz novele)

Zgodaj zjutraj se je dvignila iz borne postelje. Neslišno je hodila po kamrici, kjer je spalo šest otrok. V veži je zakurila na ognjišču in skuhala zajutrak in še kosilo in večerjo. Použila je skledico slane kropa, v katerega je vrgla za fižol masla in tenek košček kruha. Skoraj se ji je tresla roka, ko je gledala, koliko je odrezala. „Kaj bo za otroke ostalo,“ je s strahom pomislila.

Prišla je v kamro nazaj. Okrog vseh otrok je šla, popravljala odejo in jih križala zapovrstjo. Pri najstarejši, dvanaestletni, se je ustavila. Zbudila jo je in šepetala: „Ančka, jaz zdaj grem, kruha bo zmanjkalo, moram po moko. Pridna bodi, pa varuj druge. Skuhano je vse za zjutraj, opoldne boš pogrela, pa zvečer tudi. Četrta hleba kruha lahko pojedete danes — nekaj zjutraj, pa čez dan ga jim daje enkrat dopoldne, enkrat popoldne. Zvečer zavri mleko in jejte krompir. Pa pazi, pazi, Ančka, da se kaj ne zgodi komu, da ne začne goreti.“ Do zadnje malenkosti ji je vse naročila, jo odela in pokrižala, pihnila luč in odšla.

Samotna je bila pot iz vasi na postajo. Kot dvojce srebrnih rok sta opletali onstran vasi mesto dve reki; kot bi otrokom uspravanko pela, je šumela voda neprestano, neprestano. Bajtarica vsega tega ni videla, ne slišala. Urno je hitela po samotni poti, da dobi vlak. Moreče misli in skrbi so ji tiščale hrbet in glavo. Šest otrok, pa vdova in pri bajti nič — kje vzeti, kam se obrniti? Kako bodo dolga, strašna leta... Ali bo zmogla, dokler otroci ne dorastejo. Komaj nekaj preko trideset let je imela, pa se je od daleč zdelo, da hodi po cesti

sklonjena stara ženica. Le na urni hoji se je videlo, da stara biti ne more.

Zapela so kolesa pod vlakom. „Kruh, kruh,“ se ji je zdelo, da vpijejo. Zaprla je oči in se zaslanjala v trenutek, ko bo spet doma med otročiči. Kazala jim bo belo moko; kako se jim bodo svetile oči, kako smejala otroška lica. Na njen obraz je prišlo sonce globoke sreče... „Nobena pot ni predolga, ne pretežka, nobena človeška beseda tako grda in bridka, da bi me odvrnila od njih. Moji so, če se bom do smrti izmučila pri njih, bo to zame samo sreča. Brez njih zame ni življenja, pa čeprav mi nanosijo vsega na kupe, me prestavijo na grad in oblečejo v zlato.“

Pozno v noč se je vračala. Upognjena pod težkim nahrbtnikom je stopala proti hiši. Tako lahko in prijetno ji je bilo v srcu. Samo ena skrb je bila v srcu, če se ni komu kaj pripetilo.

Stopila je v hišo in prižgala luč. Odložila je nahrbtnik. Potem je tiho odprla vrata v kamro in šla od postelje do postelje. Nobene utrujenosti ni bilo več, nobene žalosti, nobene skrbi. Kot šestoro angelčkov je ležalo šest otrok v tesni kamrici; šest biserov, šest kron dragocenejših kot so kraljevske; šest skrbi in bolečin — pa so vse te skrbi in bolečine bile za materino srce ena sama velika radost.

Bajtarica Ana je hodila, delala, trpe-la. Ni poznala sebe, ne svoje mladosti, ne iskala sebi sreče. Vse to je zanjo uto-nilo v morju materinega srca, ki je poznalo eno samo skrb, kako zrediti ot-roke.

N. Zemlak

ERO Z ONEGA SVETA

Ero se je imenoval narodni junak, ki je živel v krajih, kjer je nekaj tekla meja med Dalmacijo in Hercegovino. Bil je nadvse prebrisan kmet, podoba mnogih takrat živečih kmetov, ki so vodili za nos ne samo navadne Turke, temveč tudi turške uradnike in sodnike. O njegovih pustolovčinah pripoveduje jo hrvatske narodne pripovedke.

Ena najbolj znanih takih pripovedk je tudi „Ero z onega sveta“. Ero pripoveduje lahkoverni kmetici in njenemu drugemu možu, da je prišel z onega sveta, kjer njiju sorodniki zelo slabo žive, ker nimajo denarja. Tako je izvabil od kmetice denar, od moža pa konja. — Pripovedka sama je dolga samo 60 vrstic, je pa polna duhovitosti in smešnih prizorov.

Libretto (tekst) za opero je napisal Milan Begović, veliki hrvatski dramatik, romanopisec in pesnik evropskega formata. Prekrasni stih Begovičevega libretta dokazujejo poleg svoje dovršenosti tudi njegovo globoko poznanje narodne duše in občutja.

Uglasbil pa je opero znani hrvatski skladatelj Jakov Gotovac. Kakor Begović je tudi on Dalmatince in dobro pozna tip veseljaškega kmeta, kakršen je Ero. Gotovac je bil tudi dirigent zagrebške opere v dobi njenega največjega razvoja. „Ero z onega sveta“ je sicer njegovo največje operno delo, napisal pa je še nekaj manjših oper in dobro uspešnih simfonij.

Gotovac je dolgo iskal pesnika, ki bi mu napisal libretto za Ero. Sreča nekega dne takrat že zelo priletnega Begoviča ter mu potoži svojo skrb. Begović je to menda smatral kot nekako izzivanje. „Dobro, Jakov, libretto ti pošljem jaz!“ Že čez nekaj dni je prejel prve stih, ki so ga navdušili.

Dolge mesece je Gotovac v ognju navdušenja delal na svoji operi. Hotel je ustvariti ne samo dobro glasbeno delo, temveč izvirno hrvatsko narodno opero. Že ko so se pričele prve vaje v zagreb-

škem opernem gledališču, se je bliskovito raznesel po mestu glas, da bo opera doživela izreden uspeh. In res: premiera je bila slavnosten dan za Gotovca in Begoviča. Že sivolasi pesnik je bil navdušen nad glasbo, skladatelj nad izvrstnimi stih. Zagrebški kritiki, ki so dovolj strogi, so ocenili novo opero kot najboljšo hrvatsko moderno glasbeno delo. Od takrat je „Ero z onega sveta“ stalen gost opernih gledališč po Jugoslaviji. Kot v Zagrebu je doživel velike uspehe tudi v Ljubljani, Beogradu in Osijeku, pozneje si je utrl pot na velike odre v inozemstvu: v Nemčiji, Italiji in Švici.

Ljubljansko operno gledališče je s to opero postavilo eno najboljših uspešnih svojih uprizoritev. Glavni pevski vlogi pojeta tenorist Gostič in sopranistka Valerija Hejbalova. Oba sta ljubljenska slovenskega opernega občinstva in pevca evropske kvalitete. Oba sta Slovenca in sta delovala dolgo vrsto let v ljubljanskem opernem gledališču. Gostič poje trenutno v zagrebški, Hejbalova v belgrajski operi. Za seboj imata pa tudi vrsto izredno uspešnih gostovanj v inozemstvu.

Znamenita točka v operi „Ero z onega sveta“ je balet ob koncu tretjega dejanja, kjer nastopajo slovenske, hrvatske in srbske narodne noše. Ta balet dajejo kot samostojno točko in napravi na vsakega gledalca nepozaben vtis. — Ko je to opero ljubljansko gledališče uprizorilo v Trstu leta 1937., je bilo gledališče „Politeama Rossetti“ — eno največjih gledališč v Evropi s 5000 sedeži — do zadnjega kottička razprodano, zunaj pa je čakalo še nekaj sto ljudi, ki niso mogli dobiti v njem prostora. Uprizoritev je bila ponoven velik uspeh slovenskega opernega gledališča.

Nedvomno bo tudi celovško operno občinstvo nadvse zadovoljno z glasbenim in plesnim užitkom, ki ga bo doživelo ob tukajšnji uprizoritvi te svojske in izborne opere.

M. JAKOPČIČ:

Mati

Kot dobra gruda,
kot kruhek beli,
ki smo danes
ga načeli —
je mati moja.

Ponižna, tiha,
skromna žena,
kot svečnica
razsvetljena —
je mati moja.

Vsa vzvišena
stoji pred mano,
poljubljam čelo
razorano —
ti, mati moja.

FR. KSAVER MEŠKO:

Mamici

Če bi bil jaz ptička, najlepše pozdrave bi ti prinašal iz daljnih dalj, najsladkejšje pesmi bi pel tebi, draga mamica moja.

Če bi bil jaz veterc, božal bi ti čelo, hla-dil ti vročo glavo, ko moraš ob pekočem soncu težko delati, da mi pripraviš kruha, mamica moja.

Če bi bil jaz sončni žarek, grel bi ti roke, kadar pereš moje srajčice ob hudem mrazu v ledeni vodi, mamica moja.

Če bi bil jaz kruh, bel bi hotel biti kakor sneg na gorah, in hleb, velik kakor vsa zemlja, da ne bi nikoli lakote trpela ti, ljuba mamica moja.

Če bi bil jaz sladkorček, vsega bi smela, vsega bi morala snesti samo ti, mamica moja.

In če bi bil jaz kralj, rekel bi ti: Vzemij zlati krono ti, mamica moja. In vse kraljestvo vzemi; zakaj najbolje bo meni in drugim, če vladaš vsem ti, mamica moja premila...

Kup
ZELEZA
STAREGA ZELEZA
KOVIN
KOSTI
PAPIRJA
G. Feick
Železo, kovine, stroji
Celovec - Klagenfurt, Salmstraße 7
Telefon 1486

Vsem naročnikom!

Zahvala vsem onim, ki so se odzvali naši prošnji, da poravnajo naročnino. Kdor do sedaj naročnino še ni plačal, ima do 15. junija 1950 še možnost, da plača naročnino po stari ceni.

To je od 1. X. 1949 do 31. XII. 1950 24.— šilingov, ali celoletno šilingov 19.20.

Račune smo starim naročnikom po večini dostavili po pošti, deloma pa bodo zaupniki pobrali to naročnino.

Če pa pri dostavljanju lista kar koli ne bi bilo v redu, tedaj Vas prosimo, da se pri svojem poštnem uradu informirate in nas tudi takoj obvestite.

Od 15. junija bomo morali list vsem onim, ki ne plačajo v naprej, mesečno računati dva šilinga. Čim tesnejše bo sodelovanje nas vseh, tem lažje bomo zboljšali list, tako da bo vsak z njim zadovoljen.

Za inozemstvo stane list mesečno šil, 5.— ali pa letno dva USA dolarja.

Naročnikom v Celovcu, Hodišah, Škofičah, Št. Ilju, Bilčovsu in Svetni vesi smo tokrat priložili položnice in prosimo, da se jih poslužijo. Kdor pa je že plačal, naj shrani položnico.

Uprava.

NAGRADA

Vsakemu, kdor pridobi za naš list 10 novih naročnikov, ki plačajo naročnino za eno leto naprej, bomo ob priliki poletnega romanja na sv. Višarje plačali vozne stroške.

Uprava.

Pri nas na Koroškem

URADNE URE

Ob 1. junija do 15. septembra so ob sobotah vsi uradi deželne vlade zaprti.

SPREJEMNI IZPIT NA GIMNAZIJI NA TANZENBERGU

Zadnjič smo že opozorili na sprejemne izpite na celovških gimnazijah, ki se vršijo 14. junija 1950. Isti dan je tudi na Tanzenbergu sprejemni izpit.

Na dekliški gimnaziji v Celovcu v Ursulinengasse pa je sprejemni izpit 22. junija ob osmih.

GORENCE

V proslavo materinskega dne je far-na mladina iz Zvabeka 14. majnika vpri-zorila pri nas lepo versko igro „Pri ka-pelici“. Igra je izredno uspela in vsi igralci so svoje vloge vzorno rešili. Obisk je bil zelo dober. Zvabeškimi igralcem, kakor tudi lastniku prostora, se prav vljudno zahvalujemo.

Št. LIPŠ PRI ŽENEKU

Malo ljubosumno je gledal v nedeljo, 14. majnika popoldne sv. Filip dol proti svoji podružni cerkvi v Bojivasi. Če bi se ne šlo ravno za bojovsko mežnarico, bi si kot farni patron pač ne pustil vzeti tega svojega privilegija, po katerem se imajo običajno vse poroke vršiti v farni cerkvi.

Pa tudi okoliški fantje so kazali nekakšno nenavadno zbežnost. Kajti Martinijeva Angela iz Bojevasi, ki je dolgo izbirala, si je nazadnje le izbrala ženina, — pa ne iz njih vrst, temveč čvrstega Orenovega sina Antona iz Kota v sosednji žitrajski fari. Tako se je Angela najbolj učinkovito maščevala nad mladimi domačimi hudomušneži, ki so ji še za zadnji pust obesili na najvišjo les-niko pustnega možiceljna.

Domači fantje so pa svojo togoto pokazali s tem, da so tem bolj ljuto „šran-gali“ na vseh koncih in krajih, zvečer pa so prišli vsi polnoštevilno „na okna“.

Za poroko si je Angela sama izbrala domačo podružnico, malo Marijino cerk-vico v Bojevasi. Tu je izvršil poročne obrede v odsotnosti domačega dušnega pastirja sosedni g. župnik I. Sekol.

Mlademu paru želimo obilo sreče na skupni življenjski poti! — Po cerkveni slovesnosti so svatje v sosedni škrjan-čevi gostilni obhajali veselo domačo ohcet, pri kateri je vladalo pristrčno ve-selo razpoloženje.

Kdo bi si bil mislil, da se bo že drugo jutro hiša ohcetnega veselja — škrjan-čeva gostilna — in z njo cela šentlipška fara zavila v globoko žalost. Gospodar in gostilničar Jožef Avgustin je celo noč sam stregel svatovskim gostom in bil z njimi vred najboljši volje. Zjutraj, ko so se svatje razšli, je g. Avgustin na po-vabilo g. Drobeža iz Žitarevasi prisedel na njegov traktor. Tik pred Žitarovsjo pa je nenadno omahnil iz vozila ter pa-del tako nesrečno v znak na trdo cesto, da si je pri tem razbil lobanjo. Kljub hi-tri zdravniški pomoči, je mož kmalu na-to, ko je bil prepeljan v celovško bolni-co, izkrevavel in izdihnil za ta svet.

Še poln življenjskih načrtov zapušča ženo in tri mladoletne sinove.

S težko prizadeto škrjančevo družino sočustvuje cela fara.

Dva dni po tem nesrečnem dogodku so med turobnim zvonjenjem domačih zvonov pripeljali zemeljske ostanke po-nesrečenca v domačo hišo, kamor so ga v velikih trumah šli kropit od blizu in daleč znanci, prijatelji in sosedji. Nepri-čakovano hitra in tragična smrt je pre-tresla marsikoga.

Na praznik Krist. vnebohoda smo v neizmerno dolgem žalnem sprevodu po-nesli pokojnega k zadnjemu počitku. V senci šentlipškega božjega hrama, ka-mor smo položili pred enim letom nje-govega brata Bertlana in pred komaj enim mesecem njegovo sestro, p. d. Za-garjevo mater, počiva sedaj tudi on in čaka vstajenja in svidenja s svojimi dragimi!

ŠMIHEL PRI PLIBERKU

V soboto, 20. maja so naši zvonovi prav žalostno peli. Spremljali so k zad-njemu počitku Felejevega očeta iz Dvora. Na praznik Kristusovega vnebohoda je poklical Bog dobrega očeta iz srede nje-gove številne družine. Le kratko je na-videz bolehal, a bolezen je bila zahrbt-na in je izbruhnila na dan šele, ko je vso moč vzela delavnemu možu. V mladosti je moral Franc Figove po svetu za kru-hom; delal je v Nemčiji v rudokopih, se tam tudi oženil. Iz tega zakona živi en sin. Prva žena mu je zgodaj umrla. Ko so zatisnili oči starši, je potrebovala Fe-lejeva kmetija varčnega in dobrega go-spodarja. Mladi Franc je prevzel kme-tijo z vsemi bremenji, ki niso bili majhni. Oženil se je v drugič, našel dobro ženo in blago mater svojih otrok, v Krakor-čevi Ančki. Iz tega zakona se je rodilo osem otrok, dva sta šla že v večnost, eden je pred par leti zgorel pri požaru, šest nepreskrbljenih otrok je zapustil oče svoji dobri ženi. Ona jim mora biti sedaj mati in oče. Pri odprtem grobu je vzela domači župnik slovo od tega do-brega moža in gospodarja. Tolažil je vdovo in otroke, da jih bo Bog čuval in varoval. On bo zanje skrbel, ki je Oče ubogih sirot in vdov. Sedaj bo v resnici vaš oče, ko nimate zemeljskega očeta, sedaj boste tem bolj molili: „Oče naš, ki si v nebesih!“

Cerkveni pevski zbor mu je zapel več žalostink v slovo. V obilnem številu smo spremljali očeta k zadnjem počitku, ohraniti ga hočemo v blagem spominu. Felejevi družini pa naše najpristrčneje sočutje in sožalje v njih veliki žalosti.

V nedeljo pa smo spremljali h grobu Ogrinovega otroka, ki je bil star šele sedem mesecev! Ogrinovi družini naše sožalje in sočutje ob izgubi majhnega Koreja; naj jih tolaži misel, da jim je mali angelček šel pot in kraj priprav-ljat v nebesa!

Župnik oklicujejo ob nedeljah. Upa-mo da bomo brali tudi kaj o veselih svatbah v „Tedniku“.

Tako malo bolj zadaj za luno smo mi, Vselej bolj zadnji, pa to nam nič ne de. Če pridejo kedaj leteči krožniki ali kaka atomska bomba, pa tudi takrat ne bomo prvi. Morda še „črez ostanemo.“ To bi bilo veselje. Tako smo tudi dočaka-li, da je prišla k nam „pesem o Ber-nadetki“. Nekateri so šli pred letom gledat film v Celovec in v Pliberk, mi pa smo si rekli, če je to tako dobra stvar, kakor se sliši, potem bo že v Šmihel tudi prišla, saj pride v Šmihel vse dobro, če tudi bolj počasi. Zvonovi, novi paramen-ti, popravljene orglje itd. Res lepo je bi-lo! Že popoldne je bila dvorana pri Šer-cerju od zadnjega kottička napolnjena. Otroci so se sicer malo dolgočasili, ker niso razumeli težkih razpravljanj o res-ničnosti dogodkov, a kljub temu jim ne bo žal, da so šli gledat, saj so bili neka-teri že dvakrat pri filmu.

Zvečer pa je bila dvorana premajhna in mnogo jih je moralo domov. O lepoti in resnosti filma ne bomo govorili, a sa-mo to rečemo, kdor ima priliko, naj gre film gledat, ne bo mu žal!

ŠTEBEN V PODJUNI

Kako lepo se poda v ta vigradni čas vstajenja in življenja, v ta čas mnogote-rih rojstev, dan naših mater, dajateljic življenja. Drugo nedeljo, dne 14. maj-nika, smo obhajali po vsej deželi že pre-cej udomačeni in priljubljeni „Materin-ski dan“. Po vseh cerkvah in župnijah se obhaja vsaj kot cerkvena slovesnost. Duhovniki opominjajo velike in male otroke k hvaležnosti do živih in mrtvih mater, ki so jim ali so jim bile roditeljice, vzgojiteljice in voditeljice na dosti-krat trnjevi poti v časno in večno živ-ljenje.

Priredili smo tudi pri nas še izven-cerkveno slovesnost. Naši igralci so uprizorili lepo versko igro „Dve materi“ in sicer na materinski dan v Globasnici in teden navrh smo obhajali ponovitev materinskega dneva v Štebnu. Zlasti v

Štebnu smo ga obhajali zelo slovesno. Bila je zahvala vsem našim materam. Dekleta in otroci so se že dolgo pri-pravljali na to prireditev. Z pozdravnim govorom materam se je začelo materin-sko slavje. Otroci so se naučili tudi le-pih deklamacij, da bi svoje matere šc bolj presenetili. Tudi naš pevovodja Ja-nez Petjak se je zelo potrudil in žrtvo-val precej noči, da je pomagal z našimi mladimi pevci olepšati prireditev z lepim petjem. Nato je sledila igra, v kateri se je razodevala velika materina ljube-zen do svoje hčerke in globina trplje-nja njene hčerke v ječi. Pretresljiv je bil prizor, ko je trpela Olga v temni ječi, oklenjena v verigah in pribita na skalo. Marsikateri materi se je zasvetila solza v obeh, ako je primerjala trnjevo živ-ljenjsko pot matere v igri s svojo in po-sebno Olgino usodo s svojimi otroci. — Pevski kakor igralski talent, zlasti Tre-zike, ki je igrala vlogo Olge, je bil po-svečen v Marijino slavo in čast našim materam.

Naj bo Olgina pesem, ki jo je pela za-puščena in v bridki žalosti v ječi, tudi geslo vsake krščanske matere v vihar-jih življenja današnjih dni, posebno ka-dar ji hoče počiti srce od žalosti.

Le to, Marija, prosim te,
Utrdi mi srce, ah, srce,
Da tebi vdano nosi vse,
Ah, nosi vse gorje!

Kakor je na materinski dan vzklikala in vzcvetela v vseh otroških srcih nežna cvetka ljubezni do svojih mater, naj bi tudi naprej cvetela, kakor v tem prelepem mesecu klije v majniškem cvetju skrivnostna roža ljubezni do nebeške Matere.

Bile so to res srečne ure in drugo le-to upamo, da naši otroci tudi ne bodo pozabili na materinski dan in na svoje mamice.

Vsem dekletom, posebno pa Treziki in Marici srčna hvala za ves trud in vso požrtvovalnost, za sodelovanje pri dolgi poti k vajam. Vsem našim materam pa kličemo v slavnostni pozdrav:

Bog vas blagoslovi!

ŠTEBEN PRI GLOBASNICI

V sredo, dne 24. majnika sta nas za-pustila Jartlov Fritz in Slavka ter se podala v Švico. Že davno sta prodala vse, kar ju je še vezalo na dom, t. j. ži-vino in drugo. V ponedeljek zvečer smo obhajali slovo. Kronali so ga seveda kar celo noč in se je tudi malo vrtelo, a se-veda v glavah še bolj. Pri tem početju se je posmodila tudi Rušova kvapa, ki je stala na travniku izven vasi. Celo po-žarno obrambo in orožnike je vrglo iz sladkega spanja.

POREČE PRI VELIKOVCU

26. maja t. l. popoldan je izbruhnil v Rakovem mlinu požar, ki je upepelil vse poslopje in velike zaloge žita ter moke. Zgorelo je nad 10.000 kg rži, pšenice in moke. Škoda znaša nad 130.000 šil. Mlin vodi najemnik g. Auer.

Na drugi strani stare ceste pa se na-haja drugi umetni mlin, ki je last Stra-sarja v Porečah.

Nad Rakovim posestvom pa je že de-setletja neka senca nesreče. Leta 1920 je pogorel Rakov skedenj, katerega sploh niso več zidali. Kakor so stari do-bro gospodarili, tako je mladi zapravil vse premoženje, katero je potem pono-vno menjalo lastnika.

Ob državni cesti je vrsta velepose-tev, katera se vsa borijo z velikimi gospodarskimi težavami. Imamo Črni grad, Hinkovo kmetijo, Rakovo kmetijo, Krajcarjevo kmetijo in pa še Jačmena, ki se je v zadnjih letih nekoliko opo-mogel.

ŠKOCIJAN

Vabimo Vas na veliki cerkveni shod, ki se vrši na praznik sv. Trojice, to je 4. junija na kvaterno nedeljo. Pride tu-di več procesij iz sosednih fara. Pri slo-vesni sv. maši bo pel domači mešani zbor „Tomčevo mašo“ pod vodstvom č. g. dr. Cigana iz Kamena. Za ta dan je predvidena tudi blagoslovitev novega zvana v teži 600 kg.

Pri lepem vremenu je to tudi ob enem lep izlet h Klopinskemu jezeru, kjer se lahko ohladite v jezerskih valovih. Je-zero je samo 15 minut oddaljeno od Škocijana. Tudi žejo si boste pri vročini lahko pogasili, ker bo v hotelu Obir tu-di v tem pogledu dobro poskrbljeno.

SELE

Sadni vrtovi so v najlepšem cvetju in zgedalo je, kot bi se vsa narava ode-la v praznično obleko, ko sta se 22. ma-ja ženin Zdravko Vauti in nevesta Ži-vova Micka s svojimi svati pripeljala iz Škocijana v Sele. Poročne obrede je opravil ženinov stric, č. g. župnik Vauti v Selah, ki je v globokem nagovoru go-voril mlademu paru o zakonskih dol-žnostih, predvsem o dolžnostih napram družini, ki obvezujejo očeta in mater ta-ko do Boga kakor do naroda.

Ob asistenci domačega kaplana in č. g. Zaletela je sledila nato poročna sv. maša, med katero je prepeval škocijan-ski zbor pod spretnim vodstvom kamen-skega g. župnika. Pri prisrčnem razpo-loženju se je vršila gostija v selskem farovžu, kjer so tekom popoldneva tudi šolski otroci v belih oblekah izrazili če-stitke mlademu zakonskemu paru.

Ob sedmih zvečer so Šmarnice s peti-mi litanijami zaključile poročno slavje. Tudi pri tej piliki je zopet bučala pe-sem škocijanskega zbora.

Po blagoslovu pa sta se odpeljala no-voporočenca, kakor tudi gostje, zopet proti Škocijanu, kjer g. Zdravko Vauti vrši svoj poklic kot vodnik in vzgojitelj šolske mladine in kjer mu bo od sedaj naprej mlada žena krasila dom in delila z njim vse lepe ure življenja.

Cestitkam ob tem pomembnem živ-ljenjskem dogodku se pridružuje tudi naš list in uredništvo z željo, da bi no-voporočenca sijalo mnogo sonca na življenjski poti, tako v poklicu, kakor v družini in vsem javnem udejstvovanju.

SLOVENJI PLAJBERK

Ko se je najlepša pomlad pri nas zo-pet obudila, smo obhajali tudi ob kras-nem vremenu velik cerkveni praznik. Tokrat smo pozdravili v svoji sredi pre-zvišenega g. knezoškofa ob priliki sv. birme. Praznično razpoloženje je vlada-lo, vse v cvetju in zelenju, ko so otroci in zastopniki fare in svetne oblasti po-zdravili prevzvišenega na naših tleh. Ljubko sta s pesmijo-deklamacijo po-zdravili nadpastirja Urbančeva Micka in Travdi Male. Možnarji so grmeli, da je odmevalo v skalovju.

Birmancev smo našli 22 domačih in 19 iz drugih fara, vsekakor za našo gorsko faro lepo število. Nemško je pri-digoval prevz. nadpastir sam, sloven-sko pa župnik iz Sveč, č. g. Jandl, ki je v živi besedi obrazložil pomen praznika za vso faro.

Po sv. birmi se je vršila blagoslovitev malih otrok, katere so mamice prinesle v cerkev.

Seve so tudi „kramarji“ prišli na svoj račun, saj so z velikim trudom spravili svoje sladkarije v to višino.

RADIŠE—ŽRELEC

Tončev dom je pred tedni dobil mla-dega naslednika. Zaenkrat je sicer še v povojih, a zdrav in čil. Mati je ob negi domačih izven nevarnosti. V tej zvezi je zanimivo, da je Rdeči križ končno ugo-tovil, da za Radiše nima nobenega pri-pravnega rešilnega voza, ki bi zmogel slabo pot čez Lipico. Sam predsednik Rdečega križa, grof Goeß, je sedaj ob-ljubil, da bo njegova organizacija pri-pravila za gorske predele primeren voz, ki bo vsem na razpolago.

Ob priliki poskusne avto-vožnje, h ka-teri sta bila povabljeni žrelski in radi-ški župan, se je ljudstvo zelo čudilo, da radiški župan nima nobenega pravega smisla za nujnosti, kot je hitra pomoč v težkih bolezenskih slučajih. On se namreč vabilu Rdečega križa sploh ni odzval. Vedno spet pa se v takihle slu-čajih prikazujejo naše predpotopne pro-metne razmere. Smo komaj par kilo-metrov od Celovca, a težje dosegljivi kakor katera koli gornjekoroška dolina.

ŠKOFIČE

(Občinska seja)

14. majnika je bila druga občinska seja novoizvoljenega občinskega odbora. Kot prva točka je bila oddaja občinske-ga lova, katerega je imel do sedaj v na-jem hotelir Knez v Logu v naši občini. Od glavarstva je došlo pismo, naj se za naprej odda kakemu Celovčanju, ker je g. Knez že „prestar“, dasi plača občini S 1000.— več. Ne vemo, kakaj je bilo to pismo in kakšno ozadje je imelo, vendar so občinski očetje soglasno sklenili, da se lov odda Knezu. Kot drugo je bilo treba določiti pristojbino od bikov. Tu se je videlo, kakšna neurejenost je med (Nadaljevanje na 6. strani)

Ob košnji

Kakor vsako leto, tako se je gotovo tudi letos zgodilo in se bo letos še zgodilo, da ne bomo pravočasno kosili. Velike površine travnikov in celo deteljšč v gorskih krajih še niso pokošene. Tako se dogaja, da spravljamo seno, ki vsebuje velike količine olesenelih in zato težko prebavljivih rastlinskih vlaken. Ta krma pa vsebuje le manjše količine dragocenih in lahko prebavljivih, zlasti beljakovinskih snovi. Zato gotovo ne bo odveč, ako ponovno govorimo o veliki koristi pravočasne košnje. Naj bi se iz tega učili oni, ki so letos prepozno kosili in pa oni, ki še odlašajo s košnjo. Saj mislijo v naših gorskih krajih, da je pravilno ono staro izročilo, ki pravi, da se prične košnja šele o sv. Petru in Pavlu, trajajo pa nato ves mesec julij.

Nepravilno je torej, da se pri košnji ravnamo po koledarju, pravilno je pri določitvi pravega časa začetka košnje paziti na to, kako so že razvite trave in detelje.

Kdaj kosimo?

Najugodnejši čas za začetek košnje je takrat, ko začne cveteti večina trav. V tem času je vsebina beljakovin največja, količina olesenelih vlaken še razmeroma mala, količina pridobljene krme pa je tudi razmeroma velika. Razen tega je za bodočo kakovost travnikov košnja ob tem času priporočljiva najbolj tudi zato, ker v tem času večina najbolj nadležnih plevelov še ni razvila popolnoma svojega semena in tako s pravočasno košnjo uničujemo tudi travniške plevelce.

V prejšnjih časih so res kosili mnogo pozneje. Zato še danes dobimo veliko število kmetovalcev, ki nikakor ne morejo razumeti, zakaj bi morali v današnjih časih kositi preje, ko pa so mogli naši predniki prekrmiti veliko število živine pri pozni košnji. Toda s tem še ni rečeno, da je bilo tako postopanje tudi pravilno. Razen tega takrat še niso vedeli toliko o tvorbi, nastanku in spremembah raznih hranilnih snovi v rastlini kakor pa vemo danes. Takrat še niso vedeli o velikem pomenu beljakovinskih snovi za prehrano naših domačih živali. Niso takrat še ničesar vedeli o kaki škrobni vrednosti krme, kar danes ne vedo le učenci kmetijskih šol, ampak tudi vsak kmet, ki se le malo zanima za naprednejše kmetovanje.

Vse pridobitve kmetijske znanosti in njih preizkušnje v praktičnem kmetovanju pa so vedno bolj dokazovale, da je treba kositi zelene rastline za pridobivanje sena pred cvetenjem ali pa vsaj takrat, ko začnejo cveteti, ker pozneje te rastline izgubljajo ravno najbolj dragocene hranilne snovi. Seveda moramo pri tem poiskati nekako skladnost med največjo vsebino hranilnih snovi v senu in med največjo množino sena, ki ga moremo pri košnji trave in detelje dobiti. Nekak preokret pri nabiranju in kopičenju hranilnih snovi v travi in pri večini krmnih rastlin moremo ugotoviti v času, ko začne rastlina cveteti. Največjo množino krme pa dobimo šele v času, ko rastlina že odcvete.

Hranilne snovi, ki se nabirajo v rastlini — in med temi hranilnimi snovmi spet predvsem beljakovinske snovi — so najlažje prebavljive malo preje, predno dosežejo rastline največjo snovno težo.

Ker pa hočemo doseči pri košnji, torej pri spravljanju sena čim več prebavljivih hranilnih snovi, istočasno pa tudi veliko množino sena, moramo izbrati za košnjo tak čas, da bomo to oboje v čim večji meri dosegli. Ta čas pa je takrat — da še enkrat ponovimo —, ko začnejo trave cveteti. Še posebno moramo na pravilen čas košnje paziti pri deteljah, ker detelje ob cvetenju in takoj, ko odcveto, še bolj hitro oleseniijo kakor pa trave. To lastnost ima še nekako v povečani meri lucerna, ki jo začnemo zato po možnosti kositi, še predno je začela prav cveteti.

Od onega časa, ko začnejo prve trave cveteti, se zmanjša povprečno vsak teden vsebina beljakovinskih hranilnih snovi v travnih rastlinah za 1,5% prebavljivost travnih vlaken pa za približno 1%, medtem ko se vsebina in prebavljivost maščob skoraj ne spreminja. Na splošno moremo torej reči, da se od onega časa, ko začnejo trave cveteti, zmanjša prebavljivost, s tem pa tudi vrednost sena vsak teden za povprečno 1%.

Kako sušimo?

V naših krajih danes večino trave še sušijo na tleh, na soncu in vetru, le deteljo tudi pri nas v veliki meri že sušijo na najrazličnejših lesenih pripravah: na ostrveh, na piramidasto ali drugače povezanih kolih in drogovi, v kozolcih i. t. d.

Pri najnavadnejšem načinu sušenja sena na tleh je sušenje najbolj odvisno od vremena. Ko pa čakamo na lepo vreme, pa večkrat zamudimo pravi čas košnje. Ako pokošeno travo in na pol suho seno začne izpirati dež in ako moramo zaradi slabega vremena na pol suho seno večkrat obračati, se izgubi pri tem veliko ravno najdragocenejših delcev trave, s tem pa tudi veliko najdragocenejših hranilnih snovi.

Eden prvih predpogojev pri sušenju sena je, da pokošena trava čim prej ovene, da pokošene bilke čimprej odmrjejo in da so čim manj podvržene vplivom rose in dežja. Dokler pokošene rastline še dihaajo, se v njih neprestano razkrajajo najboljše hranilne snovi, nove pa se ne morejo več tvoriti. Zato moramo poizkušati doseči najpreje, da vsled delovanja sonca pokošene rastline čimprej ovenejo in tako odmrjejo. Vplivu slabega vremena pa ovenelo travo najbolj odtegnemo s tem, da jo ne sušimo na tleh, ampak na ostrveh in sličnih pripravah. Kolikor več dela imamo s postavljanjem in pozneje z odvažanjem teh lesenih priprav, toliko in še več dela si spet prihranimo, ko ni treba obračati sena, ga ni treba zvečer spravljati v kupe in drugo jutro spet trositi. Razen tega pa ostane pri tem ohranjenih veliko hranilnih snovi, ki bi se pri navad-

(Nadaljevanje s 7. strani)

Pri nas na Koroškem

(Nadaljevanje s 5. strani.)

zadrugo, ki biko kupuje in jih daje občinam; tu se mora prej s pristojnim načelstvom priti do jasnosti. Neka zadeva poti na Klopcah, se bo na licu mesta pogledala, kar se je določilo za četrtek 18. majnika. Kot naslednja točka je bila drvarnica Antona Umek, ki jo je pred par leti popravil oz. pozidal tako bolj s kvadri in bi bila skoraj, ako bi bila gotova, tudi malo za kak magacin, — se mora podreti, ker stoji ravno v liniji, kjer bo menda v bližnji ali tudi v daljni bodočnosti tekla enkrat cesta. S šestimi proti štirim slovenskim glasovom je bil ta predlog sprejet, vendar se je toliko omilil, da se bo posredovalo, da dobi Umek pri delitvi „frajine“ del, kamor bo postavil isto drvarnico in to zemljišče se mu plača. Pritožba proti prevelikemu predpisu oddaje mleka se v dobro reši, saj ima vsak ta interes, če ima mleko, da ga proda, ker kmet rabi ja sedaj že nujno denar. Na predlog slovenskega zastopnika, da se naj napravi za slučaj požara, Podjerbergom vodni rezervar, ker tudi najlepši avto požarne brambe, katerega hočemo nabaviti, ne koristi, ako ni vode, se je ugodilo v toliko, da se napravi prošnja in projekt za subvencijo, vendar bi prišla denarna pomoč šele v prihodnjem letu, ker so za letos predvidena dela že subvencionirana. Na predlog istih zastopnikov se takoj popravi pot od Ro-

žanca do Čiznarja in takoimenovana „Strmca“ na Klopice, za kar se dovoli primerni znesek. Na vprašanje zastopnika V. d. U., da bi sedaj, ko ni več nakaznic, mogli eno osebo prihraniti v uradu, je župan pojasnil, da je od prej tak nered v občini na vseh poljih, da imajo zaenkrat še vsi polne roke dela in kakor hitro bo mogoče, se bo to zgodilo. Nekaj točk, ki jih je drug sloves, zastopnik predložil, sa je vzelo na znanje in se bodo obravnavale pri prihodnji seji 4. junija.

ŠT. LENART PRI SEDMIM STUDENCIH

Nepozabne so nam lepe ure, ki smo jih preživeli pri svojih prijateljih v Gorici in Trstu. Ne smemo pa pozabiti dela in truda, ki ga je stala predprivava dolge poti k našim slovenskim prijateljem.

Pri vsem pa ne smemo pozabiti svojih dolžnosti doma. Prva naša dolžnost in obveznost pa je in ostane, da bomo doma v cerkvi in kjer koli pojemo slovensko cerkveno ali narodno pesem, to storili z isto vestnostjo in istim navdušenjem. Naša lepa šentlenarska cerkev to prav posebno zasluži. Če bomo doma storili to svojo dolžnost v polni meri, potem bomo tudi lahko šli v radio ali pa na daljšo pot. J. T.

Glavna šola v Št. Jakobu v Rožu

Naš sotrudnik je obiskal glavno šolo v Št. Jakobu, da vidi mladino pri delu in učenju.

Solo vodi gospa direktor Lang-Reitstätter, ki si je nadela nalogo, da dá glavni šoli na deželi posebno noto in jo kot celoto usmeri na podeželje. Celoten pouk stremi za tem, da postavi otroke — fanta in dekle — v praktično življenje in ga tudi z vsakdanjo zaposlitvijo na to življenje naveže.

Na vrtu, v delavnici, v kuhinji in šivalnici naj se otrok počuti ravno tako domačega kakor v učni sobi. Na ta način naj bi vsak posamezen otrok postal do gotove meri samostojen, kakor pač to tudi vsakdanje življenje od človeka zahteva.

Šola je poskusna šola in kot taka se ve tudi nima tako strogo predpisanega učnega načrta, ker naj pač s svojim praktičnim delom šole dokaže in pokaže, kako bi se dalo mladino bolj zainteresirati na podeželskem življenju. Ravno kmet je na glavni šoli tako zelo občutil, da mladina z obiskom glavne šole zgubi veselje do podeželja in kmetovanja sploh.

Ugotoviti moramo, da se je spretnemu vodstvu gospe dir. Lang-Reitstätter posrečilo, najti tisto pot, ki mladino v večji meri osvoji za kmečko delo in zbudi v njej pravo veselje na delu samem, ker ga neposredno tudi v šoli zato zain-

teresira in pokaže, kako lahko uporabi pridobitve v učni sobi pri delu in obratno izkušnjo dela pri učenju.

Še drugo ugotovitev bi na tem mestu posebno pribili. Šola je seve v svojem bistvu nemška, vendar se vidno potrudil ves učiteljski zbor, da upošteva tudi posebnost slovenske mladine, da se vestno drži v postavi predpisanega slovenskega pouka in da ravno v tem pogledu dosega lepe uspehe, kar smo imeli priliko videti in slišati tudi pri radijskih oddajah šentjakobske glavne šole. Da je velika večina otrok slovenska, se je na izgovarjavi tudi pri radijski oddaji dobro opazilo, ker jim je pač slovenska beseda bolj gladko tekla kakor nemška.

Gojitvi muzike in petja posveča šola veliko pozornost, ker je ravna ta stroka važna za vso družabno življenje na vasi. Tudi v tem pogledu so uspehi razveseljivi.

Šentjakobska glavna šola je krasen primer, da se da tudi v narodnostnem pogledu najti pot, ki vodi do medsebojnega razumevanja in to povsod tam, kjer je učiteljsvo na svojem mestu in kjer šola ne podleže zunanjim hujskačem, kakor smo to opazovali v Velikovicu in velikovškem okraju, ki potem rodijo izrodke doberlavaške šole.

Voditeljici kakor tudi učiteljskemu zboru glavne šole v Št. Jakobu lahko čestitamo k vsestranskemu uspehu.

Z. I. M:

Zvesta seca

11.

Da bi Nežijo še bolj razveselil, ji je kupil tudi židano ruto z dolgimi resami. Radoveden na Nežkin obraz ob sprejemu darov, je skoraj tekkel za pokopališče. „To je zate, Neži!“ je hlastno dejal. Nežka je zavitek stisnila k mašni knjižici na srčno stran, pogledala pa ni, kaj je notri. Sramovala se je ljudi. Rok pa je silil: „Poglej, no, Neži, kaj sem ti prinesel!“

Stopila je k zidu in res razvila papir. Pokazalo se je veliko rdeče srce iz lecta. Prebrala je vrstice z listka, se malce zamislila in nato s prsti otipavala židano ruto. Veselje ji je sijalo s celega obraza in Rok je bil skoro bolj srečen pri tem kot ona sama. „Pa toliko si mi nakupil,“ se je smeje čudila, nato pa čisto resno dejala. „Srce si bom shranila, da mi bo opomin k zvestobi in pridnosti, ruto pa bom nosila ob velikih praznikih.“ Pazljivo je vse spet zavila v papir in s ponosom gledala Roka.

„Ali bi še kaj rada?“ je pozorno vprašal.

S težka je spravila iz sebe: „Hanzeju bi rada nesla orglice. Tako me je prosil zanje, žalosten bi bil, če bi mu željo ne izpolnila.“ Rok je že tekel ponje, vesel, da ji more izpolniti tudi to.

V gostilno nič nista šla, ker Neži ni hotela. Prijetno, počasi sta v toplem soncu korakala domov. Šla sta po spodnji poti. Pred vasjo pa sta zavila čez Ježe, da bi ju vsi ne videli. Uživala sta srečo mladih zaljubljenecv, ki še nimajo skrbi in težav.

Hanzej ju je zagledal že od daleč. Pasel je krave za pokopališčem in stikal za ptiči, ki so imeli gnezda v košatih cipresah. Stekel jima je nasproti, v dobrem upanju, da dobi orglice. Neži je brž poiskala lično škatlico in jo potisnila Hanzeju v roke. Ta je že začel gosti, da so ušesa bolela. Neži in Rok pa sta čutila veselje darovalca.

Takoj tisti dan po prazniku je že navsezgodaj prikrevsala k Mlinarju Čmna. „Al boste kaj čmne?“ je že v veži zategnjeno vprašala.

„Če jo potrebuješ, ti jo cel škafec

dam,“ ji je podrobil gospodar Lora.

Ženki se je podaljšal nos in razočarana je žinjala: „Z moštvo res ni nič. Grobi so, kot peči pod Pvazom.“ Glasno pa nič ni rekla, da bi se ne zamerila gospodinjici, ki ji je še rada kaj stisnila v ceкар.

Namen njenega obiska je bil, da bi kaj več o hosceti zvedela. Cela vas je že govorila, da sta Rok in Neži ženin in nevesta. Čmna pa je tedaj nadomeščala radio. Povsod je raznesla domače in tuje novice. Zato je včasih pila kak glažej mošta, ali celo žganja. Tudi klobasico ali jajce je radevolje sprejela.

„Ali imate dro že vse skupaj za Nežijo? Ali botra in botri že vesta? Kdaj pa bo poroka? Koliko miz boste pa imeli? In, veš, Nani, ko boš dirjanco in druge reči metala, vrži čisto na desno. Tam bom jaz prav pohlevno stala. Saj ti sama veš, kako potrebna sem kakega priboljška.“

„Ne bomo pozabili nate, Meta. Kdaj in kako velika bo hoscet, bosta pa šele Lora in Rutarica določila.“

S tem ji je zavezala jezik, a ji v toložbo prinesla kozarec pijače in kos čisto bele pogače.

ŽE VADOVEC HODI...

Da bo svatba pred adventom, so se zmenili Rutarjevi in Mlinarjevi. Nežijo je le to skrbelo, da bi tisti dan ne deževalo, saj pravi pregovor: „Dež na poročni dan, solze v zakonskem stan“.

Pri Mlinarju so se pridno pripravljali. Neži mora vsega imeti, kar potrebuje gospodinja. Brat čevljar ji je umerjal čevlje. Boira Lena se je preselila kar k Mlinarju, da je rezala in šivala balo. Težke prtene rjuhe je robila, krojila telesno perilo, poročno obleko in še vsega, kar se potrebuje v hiši. Ženin je naročil za nevesto in Nežko par lepih, nizkih čevljev, da bi lažje rajali. Nežka pa mu je sama iz najtanjšega platna sešila srajco za k poroki. Tedaj so to navado še bolj spoštovali in upoštevali. Tudi vsi ostali družinski člani so dobili nove obleke in novo obuj. Mlinar se je hotel tudi s svojimi godci postaviti in ni prav nič varčeval pri tem. „Neži se samo enkrat udaja,“ se je rad pobahal.

Jur, ki je bil vedno vadovec se je dva tedna pred poroko javil pri Mlinarju.

(Dalje prihodnjič)

Rutarjev Jur

Tako daleč torej smo bli, da smo sneli naše „bogove“ ali kakor sem rekel, so vihrali v zraku drugi, za nas gotovo nič majn prijetni prapori in sedaj se bo treba še s temi sprijazniti in v drugo priti proč, kakor hitro mogoče domov, toda kako? Priporočil sem, se vsem štirinajstim pomočnikom v sili, saj eden od teh mora ja biti tudi za te zadeve in saj mi je bila sreča, bolj kot na primer drugim, še dokaj mila.

Ze drugi dan dobimo povelje, da se imamo vsi podati na neko zbirališče. Bil je velik travnik. Vzeli smo morali s seboj orožje in ga tam oddati. To sem rad slišal, saj je moja puška bla precej zarjavela in nobenega takozvanega „apela“ ne bi prenesla, ne da bi romal njen lastnik, in to bi bil jaz, zopet v „bunker“. Zadnje povelje je blo še to, da je dosedanji predstojnik, seve tudi predstojnik v ujetništvu, nato sem se pa le glasno zasmejal, vendar noben teh predstojnikov, si ni upal, to še bolj po-

ozrl, tako, da me je potegnil z roko, onih dveh že ni blo, kako se drznem iti sem v ta svetišča. Rekel sem, da imam čas in da mi je blo tam že dolgčas. Tako je poskočil, da bi delal čast vsakemu akrobatu v cirkus „Krone“ in začela sva tale razgovor, če ga kot razgovor smem imenovati: Odkod da sem! Od tegale zbirališča tak kot vi. Od katere kompanije. Prijatelj, kompanije pa ni več, kako pa se bo imenovalo tole krdelo sedaj, kamor spadate tudi vi, pa še ne vem.

Naročil mi je, da naj takoj grem k skupini ali pa bo rabil druge pripomočke, tedaj sem pogledal samo moje roke, ki precej zaležejo in mož je moral takoj prvo uro spoznati, da je naletel na napačnega, da je konec časti in slave.

Kako je ta razgovor potlačil tega še mladega in neizkusnega bivšega predstojnika, se mi je kar laskalo, saj sem bil enak ali bolje višji ob njega.

Odšel je ves rdeč nad toliko nedisciplino „nemškega“ vojaka, počasi sem šel tudi jaz za njim.

Pa je že prišlo par za silo uniformiranih Norvežanov, še bolj za silo oboroženih, takimenovana „narodna straža“, ki je imela nalogo, da nas pelja v prvo ujetniško taborišče. Nahajal se je v bližini velik zavod za fante z velikimi gospodarskimi poslopji, gor na te hleve so nas nagnali in „sparnali“ smo se nič drugače, kot ob žetvi snopi in skedenj, stisnila sva se z edinim Rožanom, ki sem ga spoznal šele mesec prej, skupaj — in spala prvo noč kot premaganca in ujetnika, seve ne brez skrbi, ker smo tudi videli, da kuhinje ne pripravljajo in da zaenkrat na jed še ne bo izgleda. Dva dni potem so nas samo šteli in vsak prinesel drugačni rezultat in mi smo smeli stati kar po tri ure. Stražniki so imeli tudi biče. Ko so nas gnali na prvo delo, pobirat plevel na polja, se niso bali teh bičev tudi rabiti. To mi ni povsem ugajalo, premetali so tudi vso našo prtljago, češ, da imamo ukradene stvari ali samo zato, da so pobrali nam še malenkosti, posebno ure in tudi perilo.

Modna trgovina

SAMONIG

nudi
**MOSKE VOLNE NE KOPALNE
 HLACE**
 v vseh velikostih, S 17,90

BELJAK-VILLACH
 Weißbriachgasse 12

V par dneh pride povelje, naj se vsi inozemci, Nenemci javijo. Seve smo hoteli tudi mi Avstrijci biti pri tistih, pa smo dobili pripombo, da so tudi Avstrijci Nemci in da so dostikrat bili še slabši kot prvi Nemci in eden nam pokaže prav debel bič. Bilo je tam res nekaj Čehov in Poljakov, ki so že drugi dan odšli. Seve smo mislili, da gredo naravnost domov in smo kaj zavidljivo gledali za njimi. Ko zvečer govoriva s prijateljem in toživa drugemu najno usodo, seve sva govorila po rožansko, se oglasi eden, bil je Berlinčan, „dosti je že tega izdajalskega govora in sit sem tega; če smo bili skupaj kot Nemci, naj tudi ostanemo.“ sem pa odgovoril: „Prijatelj! Jaz sem skoraj štiri leta po-

KUPUJEM

KOŽE IN KOŽUHOVINO
 po najvišjih dnevnih cenah

Hans Bon

TRGOVINA Z USNJEM

Celovec-Klagenfurt, Osterwitzg. 4

Prevzamem kože tudi v strojenje.

slušal vaše govorenje in se nisem razburjal, in ti ne moreš niti eno uro poslušati naš slovenski jezik? Pazi! kaj vse boš še moral poslušati in se navaditi in kako vesel bi lahko bil, ako bi ne bil Nemeč, ker to je sedaj najslabša reklama.“ Ta razgovor je izzval misel, ki je bila za naju potem odločilna. Zjutraj pravim prijatelju: „Joka! kaj, ko bi se midva javila kot Slovana ali Jugoslavana, ko vendar tako pristno znava pravilno slovensko in kdo tu ve, kje je Rož ali Celovec. Bil je še bolj mlad in o zgodovini in borbi koroških Slovencev ni imel pojma ter je samo rekel, ako upaš izpeljati in nama bi šlo bolje, jaz že ubogam, saj o tej slovenski stvari res več veš kot jaz, ki sem služil vedno v Celovcu.“

Šla sva k tolmaču in mu povedala najno zadevo. „Ja,“ pravi, „to bi morala javiti oni dan, ko so klicali Čehé in Poljake.“ Sem pa rekel, da niso klicali Ju-

ZA POLETJE

**KAMGARNI
 FRESKO
 GABARDINE**

Anton Tschernuttee

(prej. Jakob Herschitz)

Celovec-Klagenfurt,
 Karfreitstrasse 1.

goslovanov in ne Italijanov in vedi Bog, kakšne narodnosti so vse še tu, naj zaenkrat javi to komandantu taborišča. Res je storil to, ali ta je rekel, da mora čakati na tako odločitev oficirja, ki pa pride bržčas na večer.

Res na večer pride prvi avto in iz njega izstopi v nam nepoznani uniformi oficir, ki je pregledal vse in midva sva seve kar čakala, kaj bo. Ko naenkrat zavpije tolmač: „Oba Jugoslavana naprej stopiti!“ Kar na skok sva bila tam in nad vse „zakig“ sva zalutirala. Vprašal naju je najprej, odkod sva, sem rekel iz Jugoslavije, ja odkod, iz Celovca. Nato vpraša tolmača, če je to v Jugoslaviji, bil je Hamburgčan in ni imel pojma, kje naj bi blo in je samo rekel, ja tam doli nekje je pa že bila Jugoslavija, ja pa zakaj da sva nemška vojaka, sem povedal, da so Nemci državo zasedli in smo morali v vojake, ja to pa verjamem, saj so napravili tudi pri nas enako, bom napravil red. Proč!

Sva še enkrat salutirala in šla polna upanja — na hlev. Vse je naju gledalo nekako zavidljivo. Zjutraj, bla je binkoštna sobota, ko smo zopet stali v vrstah, je blo prvo povelje: „Kdo hoče jutri na binkošti v cerkev“ in drugo: „Die beiden Jugoslaven zusammenpacken“; in tam pri tem vozu s prtljago v petih minutah stati. Tako hitro še nikdar nisem kaj pospravil in blo je dobro znamenje, da so nama stvari celo peljali, tega občutka tedaj ne bom za bil nikoli in prvič sem bil pred vsemi Nemci ponosen, da sem Slovenec!

Rutarjev Jur

Cirkus „Zentral“ v Celovcu

Cirkus „Zentral“ je gotovo znan našim bralcem še iz lanskega leta, ko je z velikim uspehom gostoval na Koroškem. — Letos je ta cirkus spet obiskal Koroško in je že imel svoje predstave od 26. do 29. maja v Beljaku. V sredo, dne 31. maja, prične cirkus „Zentral“ s svojimi prireditvami v Celovcu.

Letošnji spored pri predstavah je popolnoma različen od lanskega in v mnogočem spopolnjen. Posebej moramo omeniti točko sporeda, ki bo gotovo najbolj privlačna in velika posebnost, velika atrakcija za vse obiskovalce: Kolesar bo pod življenjsko nevarnostjo kazal svojo veliko spretnost v značnih višinah, od koder bo skočil izpod kupole cirkusa v njegovo areno. To točko sporeda je do sedaj izvajal artist samo v inozemstvu, cirkusu „Zentral“ pa se je posrečilo pridobiti artista za svoje prireditve v Avstriji. — Seveda pa bodo tudi ostale točke sporeda nekaj posebnega za vsakega obiskovalca.

Gledališče

Začetek predstav ob 20:00

Nedelja, 4. VI. „Ohridska legenda“, gostovanje ljubljanske opere.
 Ponedeljek, 5. VI. „Ero z onega sveta“, gostovanje ljubljanske opere.
 V nedeljo, dne 4. VI. ob 11. uri dopoldne prireditev ljubljanske opere: „Ero z onega sveta“; ta prireditev je namenjena predvsem za podeželje.

CELOVSKO GLEDALIŠČE

Ob koncu igralske dobe 1949/50 je vodstvo gledališča v Celovcu zbralo svoje osebje, predstavnike občine in dežele ter časopisja, da poda obračun o svojem poslovanju. Predvsem je treba naglasiti, da se je število obiskovalcev gledaliških predstav v zadnji sezoni povečalo za 24.000, da pa bo tudi v bodoče nujno potrebna pomoč občine in dežele. Občina kakor dežela hočeta v bodoče enakomerno podpreti to kulturno ustanovo.

Slavenske oddaje v radiu

SREDA, 31. maja:
 13.30—15.00 Poročila; predavanje za gospodarje; zanimivosti.
 CETRTEK, 1. junija:
 14.30—15.00 Poročila; pouk slovenščine; zdravniško predavanje; glasba.
 PETEK, 2. junija:
 14.30—15.00 Poročila; pregled svetovnega tiska; glasba.
 SOBOTA, 3. junija:
 9.009.30 Literarna oddaja.
 NEDELJA, 4. junija:
 7.15—7.45 Duhovna obnova; pestri jutranji spored.
 13.30—14.00 Polurna glasbena oddaja.
 PONEDELJEK, 5. junija:
 14.30—15.00 Poročila; sodobna vprašanja: Gospodarska zveza zapadne Evrope; glasba.
 TOREK, 6. junija:
 14.30—15.00 Poročila; pouk slovenščine; predavanje za gospodinje; glasba.
 SREDA, 7. junija:
 14.30—15.00 Poročila; predavanje za gospodarje, zanimivosti; glasba.
 V četrtek 1. junija ob 15-tih bo radio Celovec oddajal pod naslovom „Nove knjige, novi prijatelji“ odlomek iz najnovejše knjige „Tajnost velike noči“, ki jo je napisala ga. dir Lang-Reitstätter, voditeljica glavne šole v St. Jakobu v Rožu.

KINO

Celovec - Klagenfurt

Predstave dnevno ob 16., 18.15 in 20.30.
STADTTHEATER
 2.—8. VI. „Der dritte Mann“

PRECHTL

2.—5. VI. „Es geht um ein Leben“
 6.—8. VI. „Schloss Hubertus“

VOLKSKINO

30. V.—1. VI. „Katharina die Grosse“

CARINTHIA-LICHTSPIELE

2.—8. VI. „Der Rächer von Texas“

PETERHOF

2.—8. VI. „Königin der Wildnis“
 4. VI. ob 10. in 14. uri: Pravljica predstava „Rdeča kapica — Rotkäppchen“

Beljak Villach

BAHNHOFLICHTSPIELE

30. V.—1. VI. „Der Verfolgte“
 2.—5. VI. „Tödliche Liebe“
 6.—8. VI. „Eine Nacht in Rio“

STADT-KINO

2.—5. VI. „Geliebte nach Mass“
 6.—8. VI. „Frankenstein kehrt wieder“
 Začetek predstav ob: 16., 18., 20. uri.

Elite Filmbühne

30. V.—1. VI. „Ihr Privatsekretär“
 2.—5. VI. „Schritte in der Nacht“
 6.—8. VI. „Hofrat Geiger“

OGLASI prinašajo **dobiček!**

ZA DOPUST!

Dirndli
 Štajerski kostumi
 Plašči iz balonske svile
 Kopalne obleke
 Obleke za plažo
 pri

Walcher

CELOVEC—KLAGENFURT
 10. Oktober-Str. 2 Tel. 22-73

udariti. Od vseh strani si videl skupine, ki so natančno na dolžino roke in „Vordermann“ še zadnjič marširale — na isti travnik. Tam smo zmetali orožje na kup in čakali, kdo nas bo prevzel, oziroma, kaj naj se zaenkrat z nami zgodi. Bolj zadaj so pa bile barake, kjer je še večeraj stanovalo najvišje poveljstvo.

Pravim dvema tovarišema, pojmo tja pogledat in smo res šli. Ko ravno ogledujem bivšo pisarno „najvišjega“, kjer si svojčas le v največji milosti smel vstopiti, jaz na primer nikdar, prihrumi neki „štabsfeldbewel“ in prav kot svojčas hoče napraviti red, jaz se nisem niti

Ob košnji

(Nadaljevanje s 6. strani)

nem sušenju na tleh izgubile. Zato moramo nujno priporočati, da bi tudi pri nas začeli vedno bolj prehajati od navadnega sušenja na tleh na sušenje na ostrveh in podobnih lesenih pripravah.

Mislimo na svečnico!

Ko govorimo o spravljanju sena, ne smemo pri tem pozabiti na to, da že sedaj mislimo na svečnico. To se pravi z drugimi besedami, da moramo vedeti, koliko sena smo pridelali; nato pa moramo že takoj sedaj izračunati, kako bomo s tem senom mogli shajati in koliko živine bomo mogli s tem senom prekrmiti prihodnjo zimo. Zato ne pozabimo zapisovati, koliko voz sena smo spravili pod streho. Ako vemo vsaj približno, koliko tehta en voz sena, bomo lahko izračunali, koliko sena imamo na razpolago. Ako izračunamo prostornino onega prostora, kjer je seno spravljeno, bomo tudi mogli izračunati vsaj približno, koliko sena imamo. Vedeti moramo samo, da tehta 1 m³ sena — ko se je že dobro usedlo, približno 70—90 kg; detelja je malo lažja (65—85 kg).

Zelo priporočljivo je, da že pri spravljanju sena mislimo na to, kako bomo to seno krmili. Zato slabše seno ne mešamo z boljšim, ampak spravimo vsako vrsto sena posebej in moremo nato pozimi boljše seno krmiti kravam molznicam.

Novo seno pri spravljanju na skedenj dobro in enakomerno stlačimo, pohodimo. Tako seno se boljše ohrani in ne postane zatohlo, kakor postane seno, ki je narahlo raztreseno in kjer se med posameznimi deli ter sloji sena prazni zračni prostoti.

Propaganda

Minister za propagando je umrl in prišel v peklo. Znašel se je v imenitno opremljeni dvorani med pogrnenimi mizami, obloženimi z raznovrstnimi okusnimi jedili. Na odru je igral orkester in pod stropom so se lesketale žarnice kakor sonce.

„Kje pa sem?“ je vprašal minister spremljevalca.

„V peklu“, se je glasil odgovor.

„V peklu?“ se je začudil. „No, če je pa v peklu tako lepo, tedaj sem zelo hvaležen Previdnosti za milostno obsodbo. Kar tukaj ostaniva!“ se je odločil in sedel oblastno za mizo sredi dvorane.

Spremljevalec mu je povedal, da morata dalje, ker mu je Previdnost odkazala povsem drugačne prostore.

Minister se ni upiral. „Če je že v sprejemnici tako čudovito krasno.“ si je mislil, „kako lepo mora biti šele tam, kjer so ministrske sobane. Vse v zlatu

in z žametom oblečeno, celo nebesa naj se skrijejo pred takim razkošjem!“

Mračen hodnik ju je naposled privedel v temen prostor. Tu je tohnelo po vlagi in ni bilo ne miz ne stolov. Strop je bil ves razkopan, stopinje so se udirale v blato in iz sten so zevale ogabne odprtine.

„Kje sva sedaj?“ se je plašil minister.

„V peklu“, je dejal spremljevalec. „Tukaj vam je odkazano vaše posmrtno bivališče.“

„Pa tam, kjer sva bila poprej?“ — Minister se je razburil. — „Čemu ta nerazumljiva razlika?“

„Spremljevalec ga je pomiril: „Gospod minister, tam kjer sva bila poprej, je bila le propaganda za peklo...“

Limbarski.

RAZNE VESTI

RUDNIŠKA NESREČA V GELSEN-KIRCHENU

Pri rudniški nesreči v Gelsenkirchenu v britanskem območju Nemčije (o nesreči smo poročali že v številki 21) se je zvišalo število smrtnih žrtev do ponedeljka zvečer na 72. Nekaj ponesrečenih rudarjev ki so bili težko ranjeni, je še v smrtni nevarnosti. — Ta nesreča je največja v nemških rudnikih v zadnjih 40 letih. Za četrtek, dne 25. maja, ko bo pogreb vseh umrlih ponesrečenec, je proglašen v zvezni nemški deželi Porenje-Westfalska, kjer leži kraj nesreče, kot dan uradnega žalovanja.

IZDELAVA AVTOMOBILOV V USA

V povojni dobi je ameriška avtomobilska industrija izdelala 21 milijonov avtomobilov. Celotno število avtomobilov, ki so sedaj v prometu, dosega 44 milijonov, od katerih je 36 milijonov privatna last.

PREMIČNE HIŠE

Pri gradnji velikih avtocest v Združenih državah je postalo potrebno odstranjevati številne stanovanjske hiše, ki so stale na prostoru, po katerem peljejo te ceste. To pa so napravili, ne da

bi porušili hiše. Hiše so enostavno postavili drugam, pri čemer niso odstranili niti pohištva in oprave. Delo so opravili s pomočjo posebnega vozila v obliki črke U, ki lahko prevaža tovor 100 ton. Obe lakti stroja pričvrstijo na strani hiše, nakar jo stroj prenese na ploščad vozila. Vozilo se pomika z brzino 7 km na uro; na cilju postavi naprava hišo na nove temelje.

KAJ BI MORALI SLIKATI MADŽARSKI SLIKARJI

Zveza madžarskih umetnikov je priredila tekmovanje slikarjev „socialističnih slik.“ Kot predmete, ki naj jih slikarji umetniško obdelajo, je navedel: Rakosy (glavni tajnik madžarske delavske komunistične stranke) govori kmetom, poslanecem madžarskega parlamenta; dom „stahanovca“; delavci-poslanci gredo po stopnicah na otvorenem parlamentu; madžarske obmejne straže zasačijo zahodnega vohuna, ki se hoče vtihopatiti na Madžarsko; zahodni kapitalist beži iz Madžarske.

Zveza namerava prirediti v avgustu razstavo predloženih slik. Člani odbora za oceno slik so: trije znani umetniki, nekaj manj talentiranih komunističnih umetnikov in nekaj delavcev.

ČAS DENAR JEZO

si lahko prihranite, če zahtevate od nas cenike, proračune in predvajanja. Dobavljamo električni material, motorje, dinamo in instalacijska sredstva.

Sprejemamo naročila za elektroinstalacije, električna popravila vseh vrst in popravila radioaparatorov.

Posredujemo priložnostne nakupe rabljenih bencinskih motorjev. Napišite svoje želje na dopisnico in jo naslovite na:

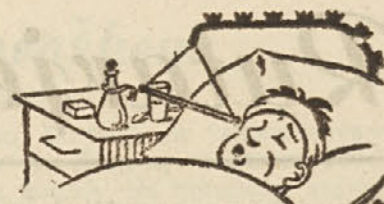
Selinschek pri Siutz-u
Celovec-Klagenfurt, Renngasse 5

Trgovina s čeylji

Neuner

CELOVEC-KLAGENFURT
St. Veiterstr.

JE GLOBOKO ZNIŽALA CENE
ZA SVOJE IZDELKE

Balniki

zahtevajo le lahko prebavljivo hrano, ki pa mora imeti vkljub temu dovolj hranilnih snovi. Zato nobenih težkih jedil, ki obtežujejo želodec, ampak večkrat lahka in rahla močnata jedila s pecilnim praškom

König
BACKPULVER

DOBER ODGOVOR

Ko je v štajerskem deželnem zboru po dolgem presledku več tednov zopet govoril komunistični poslanec, je seveda grajal vse, kar je domačega in hvallil vse, kar je v zvezi s Sovjetsko zvezo in njeno propagando za svetovni mir. Kakor običajno, je tudi ta komunistični poslanec govoril na dolgo in široko; brez vsakega medklica so ga ostali poslanci mirno poslušali.

Po dolgem propagandnem govoru je komunistični poslanec le končal z besedami, v katerih je še enkrat napadel vlado in vso državno upravo. Ko je poslanec prenehal s svojim govorom, se oglasi drugi poslanec z medklicem:

„Halo, halo, govori radio Moskva. Ravnokar ste slišali našo redno oddajo za Avstrijo.“

VRAŠANJE ČASTI SOVJETSKEGA PISATELJA

Sovjetski pisatelj Valentin Katajev je nedavno izdal knjigo pod naslovom „Vso moč Sovjetom“. Knjigo so komunisti obsodili, ker pisatelj „ne vidi novih čudovitih potez današnjega boljševika in bogastva njegovega ideološkega in duhovnega sveta.“

Z ozirom na to kritiko je Katajev poslal „Pravdi“ sledečo izjavo:

„Odobravam pravično in načelno kritiko mojega novega romana „Vso moč Sovjetom“, ki je vsebuje članek Bubenova, katerega je objavila „Pravda“. Obljubljam svojim čitateljem, da bom svoj roman temeljito popravil. Smatram, da je to vprašanje časti kot pisatelja.“

ŽARNICE

za vse vrste el. toka
samo pri

HANS KREUTZ

Kramergasse 11 Celovec
Tel. 21-73

SUKANEC za ročno pletenje
PLETIVO
NOGAVICE
KOPALNE OBLEKE

kupite poceni in v veliki izbiri
v specialni trgovini za pletenine

MAX POLLANZ

CELOVEC-KLAGENFURT
Obstplatz 7

Čistilnica stekla in poslopj

Markus Tkalec-Bekina

Celovec-Klagenfurt

Neue Welt-Gasse 14. Tel. 43-60

se priporoča za STROJNO ČIŠČENJE tal, luženje, vpuščanje, loščenje, kakor tudi za ČIŠČENJE izložbenih in stanovanjskih oken, stanovanj, uradov in šol.

Kopalni plašči
Kopalne obleke

kupite pri

Grünen

Celovec - Klagenfurt
Burggasse

Radio Schmidt

„Velika hiša malega človeka“

Radioaparati za vsakogar. Tovar-
niško novi 4 cevni Super od 526 S
naprej. — Popolnoma prenovljeni
aparati od 200 S dalje.

Najbolj moderna popravilnica.
Žarnice za dom in preprodajo.

CELOVEC - KLAGENFURT
Bahnhofstr. 22 — Tel. 29-48

FOTO Ella Petrykiewicz

BELJAK - VILLACH

Nov naslov: Postgasse 3, - Tel. 49-36

Poročne in darilne slike za legitimacije. Izvrševanje fotoamaterskih del

Nov lesk in eleganca

z barvami in laki tvrdke

IZDELOVALNICA LAKOV IN BARV

PETER DE CILLIA
FELDKIRCHEN - Telefon 73

in pri podružnici:
Celovec-Klagenfurt, St.-Veiter Straße 35 - Tel. 28-38

FILME

DOBITE PRI FOTO-FILMU

HUBERT WANDERER

DOMGASSE 4 CELOVEC - KLAGENFURT

Razpošiljanje po pošti

VEDNO VELIKA IZBIRA

ORIENTALSKIH IN PERZIJSKIH PREPROG.

na roko vozanih in žametnih (velournih) preprog ter tekačev.

Blago za pohištvo, zavese, pregrinjala za mize in divane.

Popusti za preprodajalce, hotele in gostilne. — Plačilne olajšave. — Da jemo v to stroko spadajoče nasvete za opremo sob, po želji tudi na licu mesta.

Strokovna trgovina za preproge, pohištveno blago in zavese

DIR. JOSEF RADLMAYR
BELJAK - VILLACH

TRGOVINA NA DROBNO: POSTGASSE 3 TELEFON 47-67 - 4447

DIRNDL-CEFIR pristnobarvni za m samo S 15'20 pri **MAX PLACHI** • CELOVEC-KLAGENFURT, 8.-Mai-Strasse 1